

Franc Padežnik

(1922—2001)

Biografija

Sestavil: Franci Padežnik

Bukovec, 2018

Beseda avtorja sestavka

Ko je Turistično društvo Viničar iz Zgornje Polskave pristopilo k pisanju knjige o dogodkih in ljudeh na Zgornji Polskavi v zadnjih 100 letih, so tudi mene naprosili, da napišem nekaj o svojem očetu Francu Padežniku. Moj oče je bil znan predvsem kot kulturni delavec na Zgornji Polskavi, ki je imel precej zaslug pri izgradnji tukajšnjega kulturnega doma. Sedaj je že skoraj 20 let od njegove smrti in okoli 40 let od njegovega aktivnega delovanja v KUD-u in v drugih organizacijah. Zato ni čudno, da je vedno manj ljudi, ki so ga poznali, še manj pa tistih, ki vedo, s čim se je ukvarjal. Mlajši pa sploh še niso slišali zanj. Zato sem se odločil, da bom stvari opisal nekoliko širše, predvsem za njegove sorodnike, da se ne bi vse pozabilo. Mogoče bo njegova zgodba zanimiva še za koga drugega.

Dogodke do začetka druge svetovne vojne je moj oče opisal že sam v zapiskih, ki jih je začel pisati nekoč, ko je bil bolan. Doma sem pregledal vse dokumente, ki so ostali po omarah, in pa številne fotografije, pa tudi nekatera pisma in razglednice.

Na internetu sem našel precej stvari o razmerah in dogodkih v takratnem času v Digitalni knjižnici Slovenije (dLib) - za čas pred drugo svetovno vojno predvsem v tedniku Slovenski gospodar, za obdobje po drugi svetovni vojni pa največ v (Štajerskem) Tedniku.

Pisal sem v prvi osebi, torej z mojega zornega kota. Opisal sem stvari, ki sem jih poznal in tako, kot sem jih jaz videl in razumel.

Ob tem sem skušal nekoliko osvetliti tudi ostale dogodke, ki so se dogajali v takratnem času. Pri tem sem moral kakšno stvar tudi predvidevati, trudil pa sem se, da bi bilo tega čim manj. Namenoma sem uporabljal izraze, ki so se uporabljali v pogovornem jeziku v tistem času.

Pri preverjanju določenih podatkov sem naletel na težave. Tako pri KUD-u na Zgornji Polskavi nisem uspel dobiti podatkov o tem, od kdaj do kdaj je bil predsednik KUD-a. Pri občinskih kulturnih organizacijah nisem uspel dobiti podatkov o tem, katere nagrade oziroma priznanja je dobil za kulturno dejavnost. Na Občini Slovenska Bistrica pa nisem uspel izvedeti, od kdaj do kdaj je bil občinski odbornik. Tam so me napotili na Pokrajinski arhiv v Mariboru. Te stvari sem zato določil s pomočjo podatkov, ki sem jih pač imel na voljo. Menim, da bi takšne osnovne podatke morali hraniti v društvih in organizacijah.

Fotografije so v glavnem očetove (jih je on fotografiral ali pa jih je dobil), pri ostalih pa sem navedel, kdo je fotografiral oziroma kje sem jih dobil.

Zahvalil bi se rad vsem, ki so kakorkoli pripomogli, da so po pogovorih z njimi stvari postale nekoliko bolj jasne in točne. To so Angela Brumec, Slavko Osebik, Greta Dorič, Marjan Padežnik in Jana Padežnik Gomilšek. Prav tako bi se zahvalil Ivici Kiker za dve fotografiji.

Sestavek bo objavljen v knjigi o Zgornji Polskavi, v digitalni knjižnici Slovenije www.dLib.si in verjetno še na kakšni spletni strani.

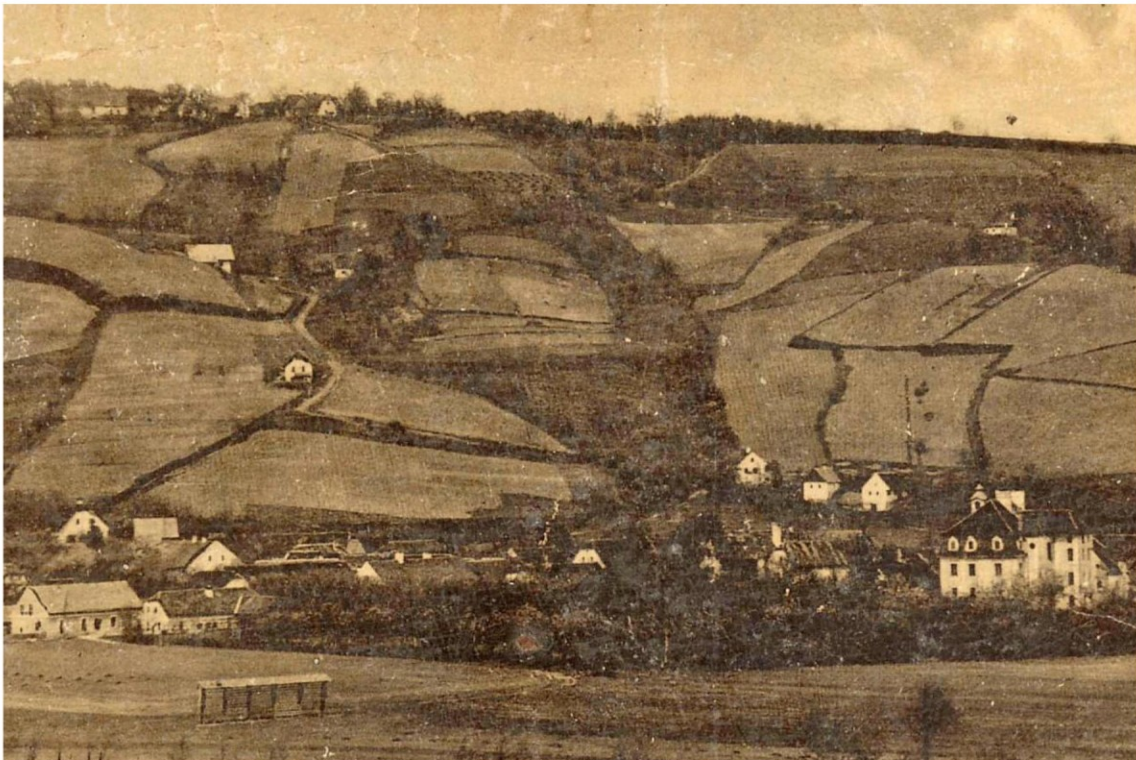
Franci Padežnik

Bukovec, november 2018

Družina Franca Padežnika

Njegov oče Jožef je bil do prve svetovne vojne kočijaž pri polskavski graščini, mati Ivana, ki je bila doma iz Čadrama, pa je bila tam dekla in je kuhala za služinčad. Zato so nam po domače pravili Kučeji (kočijaži). Poročila sta se v začetku leta 1915, tik preden je oče Jožef moral oditi v vojno, na soško fronto. Takrat so živeli nekje v Ogljenšaku.

Franco je bil najmlajši od štirih otrok v družini, rojen je bil 5. oktobra 1922 na Bukovcu. Imel je starejšega brata Riharda in dve sestri, Hedviko (Heda) in Ivano (Anča oziroma Dada). Heda je pozneje živela v Vuzenici na Koroškem, kjer je delala kot medicinska sestra, Anča pa je bila doma in je delala na kmetiji.

Pogled na Zgornjo Polskavo in Bukovec z našo hišo okrog leta 1930 (Vir: Ivica Kiker)

Kmetija na Bukovcu

Po prvi svetovni vojni so imeli njegovi starši v najemu majhno kmetijo na sredi hriba Bukovec nad Zgornjo Polskavo z dobrima 2 ha zemlje. To je bila takrat graščinska zemlja. V začetku 20-tih let prejšnjega stoletja je v graščini živela še zadnja iz družine Post - baronica Viljemina Post. Takrat je bila stara že blizu devetdeset let in ni imela naslednikov. Baronica Post je hotela graščinsko zemljo razdeliti med tiste, ki so jo obdelovali in jo imeli v najemu. S tem pa se ni strinjala takratna država, ki je hotela zemljo oziroma graščinsko imetje razprodati. Šele po smrti baronice Post leta 1926 oziroma po sprejetju zakona o agrarni reformi leta 1931 so lahko najemniki kmetije odkupili od grajskega upravitelja Gaberca, torej od države. Pri tem so si morali očetovi starši denar sposoditi pri sorodnikih.

Hiša je imela majhno kuhinjo, lojpo (vežo) in večjo sobo z dvema posteljama. Stari oče je imel še svojo sobico (štiblc). V sobici je baje imel belouško, da mu je lovila miši. Hiša se je dotikala štale, v kateri so imeli živino.

Oče Jožef, mama Ivana in sestra Anča pred štaljo oziroma hišo okrog leta 1955

Ceste in poti do hiše

Do hiše sta vodili dve cesti, ena je vodila z Zgornje Polskave, druga pa z vrha Bukovca. Obe sta bili precej strmi in v slabem stanju. Po njiju so lahko vozili le vozovi s kravami, z voli ali s konji. S tovornjakom ali z avtomobilom se ni dalo priti do hiše. Mimo hiše je šla tudi pešpot z Bukovca na Polskavo. To pot je uporabljala večina prebivalcev Bukovca za pot v trgovino, v cerkev, na avtobus oziroma v službo, otroci z Bukovca so tu hodili v šolo.

Življenje in delo na kmetiji po drugi svetovni vojni

Po drugi svetovni vojni so od agrarne reforme dobili še en hektar zemlje v dolini (današnja ulica Pohorskega bataljona), tako da so takrat obdelovali okrog 3 ha zemlje. Zaradi problemov z oddaljenostjo in pri prevozi pridelnikov domov - ker ena krava ni hotela iti na cesto - so nam stvari z njiv domov vozili sosedje Šesteji (Kerleji), so to zemljo leta 1962 zamenjali za pol hektarja zemlje v neposredni bližini hiše na Bukovcu. Imeli so vinograd, brajde, travnike, sadovnjak in njive. Na njivah so pridelovali krompir, koruzo, pšenico, zelje, korenje in rono (peso). Ko so pšenico poželi, so jo s kravami odpeljali na Bukovec h Koropcu, ki je imel mlatilnico na elektromotor. Domov so odpeljali slamo in v vrečah pšenico. Za te usluge niso plačevali, ampak jih je očetova sestra Anča morala odslužiti; ko so imeli kakšno delo, je šla za nekaj dni pomagat h Koropcu – na tavr. Ko jim je zmanjkalo moke, so nesli eno vrečo pšenice v mlin h Kopšetu – tam so pšenico zmleli v moko, iz katere so doma pekli kruh. Ko so spekli kruh, so ga dali najprej za par dni v lesu na podstrešje, da se je malo posušil, da se ni prehitro pojedel.

Po večerih so si svetili s petrolejkami, ko je proti koncu leta 1940 Bukovec dobil elektriko, pa z žarnicami (Polskava je dobila elektriko že kakšnih deset let prej). Elektriko so imeli dolgo časa samo za razsvetljavo, ker kakšnih električnih strojev niso imeli.

V štali so imeli dve kravi, svinje in kure. Imeli so tudi psa in mačke. Ker so imeli krave, so imeli mleko. Iz mleka so delali skuto in smetano, delali so tudi kislo mleko. Pogosto so jedli domača jajca. Največkrat so jedli koruzne žganke z mlekom ali pa šnitane krompir in solato.

Pozimi so imeli dva ali tri fureže (koline). Meso in klobase so zelhali (dimili) v dolini pri Ignačevi Roziki, hranili pa so ga v lesi na podstrešju. Nekaj mesa so hranili tudi v zaseki v kibli (kiblfajš). Pojedli so praktično vso svinjo – od krvi (krivnik) do tac (nog) in glave. Jezik so pozehali in ga shranili za veliko noč. Meso so jedli le ob nedeljah in praznikih.

V kuhinji so imeli štedilnik na drva, v spalnici pa pri steni proti kuhinji še manjšo krušno peč. Kurili so z drvmi. V gozdu na Bukovcu so nabrali suhe veje in jih nato s kravami zvozili domov, da so imeli za kurjavo. Za zakuriti in za peko kruha so uporabljali rojžje.

Trije ali štirje moški z Bukovca in moj oče so dvakrat na leto s kosami pokosili travnike. Domači so nato posušili seno in otavo, ga s kravami zvozili domov in ga spravili na štal, da so imele krave pozimi kaj jesti. Če je bila štala polna sena, so naredili na travniku kopico, kjer so shranili višek sena.

Jeseni so v gozdu na Bukovcu nagrahali za en velik voz listja, ki so ga imeli za nastiljanje v štali. Jeseni so po večerih kožuhali koruzo, takrat so se zbrali in pomagali tudi sosedje.

V gozd so hodili nabirat gobe in borovnice. Nabirali so tudi robide in maline. Za čaj so nabirali šipek, kamilice in lipo. Vsaka kmetija je takrat morala imeti tudi bezeg, saj so pravili, da je bezeg domača lekarna. V sadovnjaku so imeli precej jablan in nekaj hrušk in breskev. Okrog hiše so imeli tudi češnje in slive, na svoji zemlji pa so imeli tudi orehe in kostanje. Iz grozdja so delali vino, iz sadja pa pijačo. Pijačo so pili, ko so kaj delali, vino pa so imeli za posebne priložnosti. Nekaj vina so prodali, nekaj pa so ga sami popili. Jabolka so tudi prodajali na zadruho. Na leto so vzredili in prodali eno ali dve teleti, prodali so tudi svinjske kože. Zraven hiše so imeli v hrib skopano jamo, nekakšno klet, ker so hranili pridelke – krompir, jabolka ... Po vodo so hodili v vodnjak, ki je bil zraven hiše. Vodo za živali so zajemali kar v bližnji mlaki. V kuhinji so imeli vedro z vodo, umivali so se v lavorju, na stranišče so hodili kar v štalo. V trgovini so kupovali le najnujnejše stvari – sladkor, sol, kakšno moko ...

Dela je bilo kar precej, posebno v štali, kjer so krmili živali, kidali gnoj, nastiljali, dojili krave. Ženske so delale na njivah, na vrtu in po hiši, moški v vinogradu in sadovnjaku, otroci so pasli krave.

Vinograd in vino

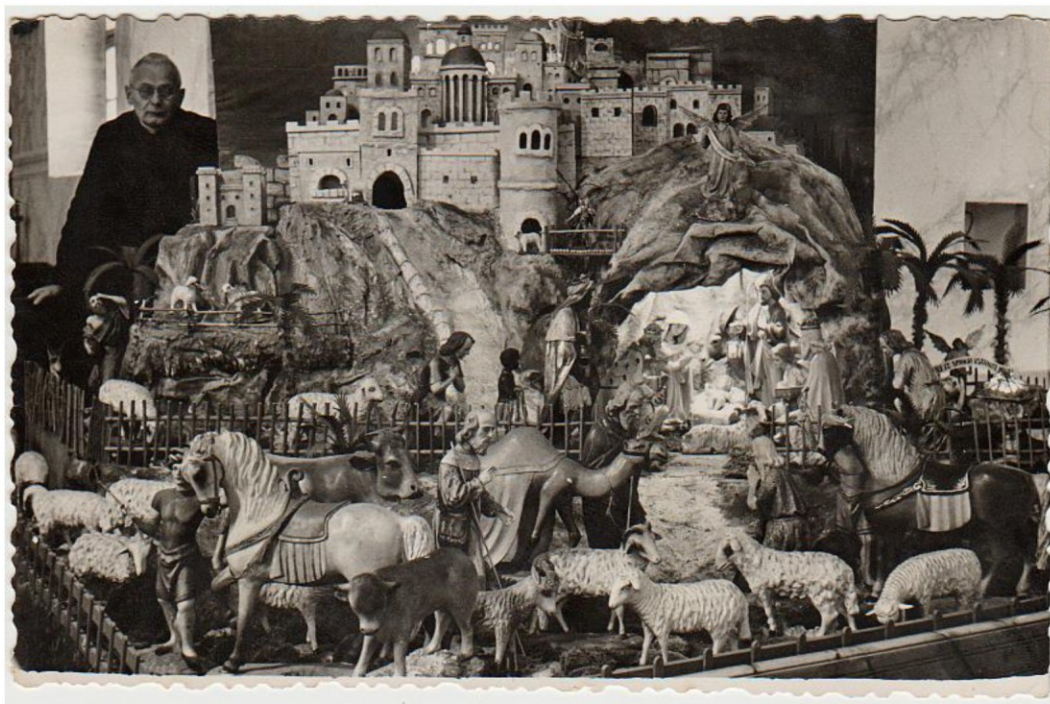
Blizu hiše so imeli majhen vinograd in ob njem brajde. Oče je govoril, da so v tistih časih imeli na Polskavi dobro vino le trije: Kelharji, nekdo z Ogljenšaka in mi. Dela v vinogradu je bilo kar precej. Tako so jeseni vinograd pognojili z domačim gnojem in ga spomladi okopali. Vinograd je bilo treba najprej porezati in povezati. Nato ga je bilo treba večkrat pošpricati in požveplati. Ko je grozdje zorelo, postalo sladko, so imeli kure zaprte v štali do trgatve, da ga niso zobale. Takrat je gospodar raje dal gostu liter vina, kot pa da bi pustil, da bi si odtrgal grozd v vinogradu. Pri trgatvi, če je grozdje padlo na tla, so s tal pobrali vse jagode, posebno šmarnica se je rada razsipala. Po prešanju so vino hranili v kleti pri Kelharjih na Polskavi (pri Martinu). Ko jim je vina zmanjkalo, je moj oče prinesel od Martina en flaškon (pletenco) vina.

Martin Kelhar

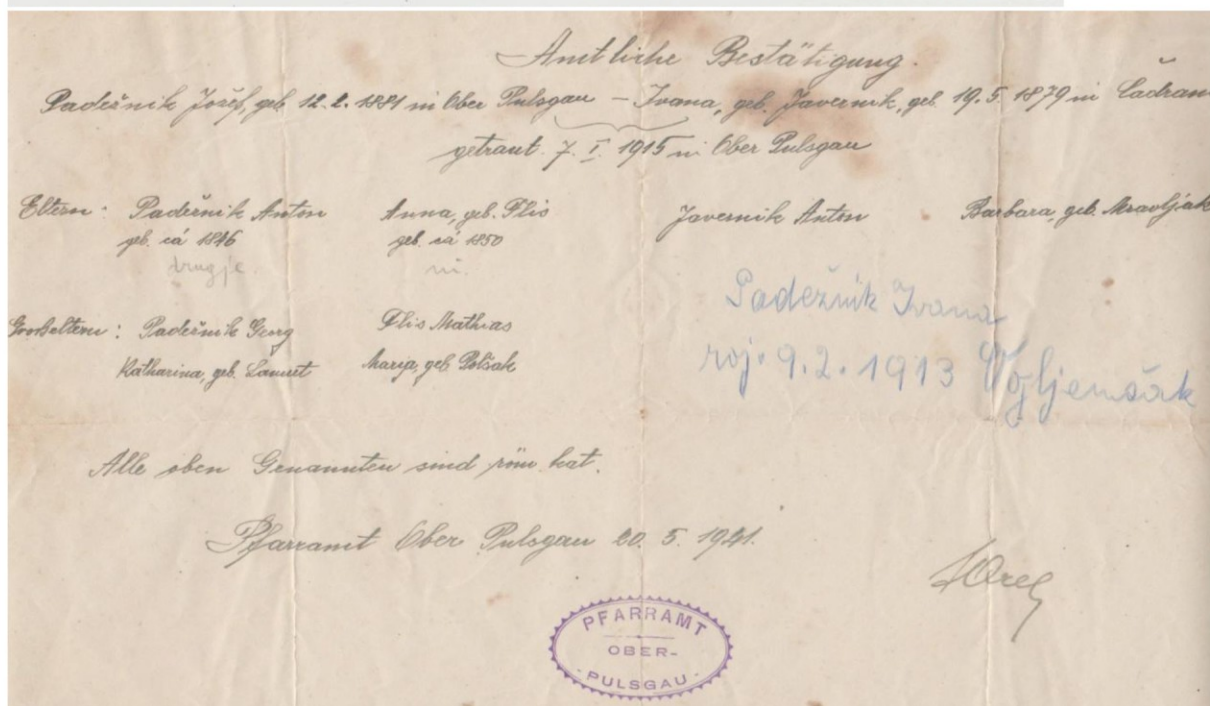
Martin Kelhar je z ženo in njeno sestro prišel na Zgornjo Polskavo iz Reichenburga (Brestanica) leta 1910. Tukaj so kupili starejšo hišo, ki je imela lepo, staro klet iz 19. stoletja, kjer so v preteklosti hranili graščinsko vino. Pri Martinu so se ukvarjali s kmetijstvom. Svoj vinograd so imeli pod našim vinogradom. Martin je bil tudi čebelar. Vsi pri hiši so bili precej pobožni, Martin je bil celo cerkveni ključar in mežnar pri župniku Orlu. Pri Martinu se je pogosto zbirala duhovščina.

Župnik Ivan Orel

Ivan Orel je prišel za župnika na Zgornjo Polskavo leta 1938. Orel se je s farani med drugo svetovno vojno zaobljubil, da bodo prenovili oltar Marije Pomagaj v cerkvi na Zgornji Polskavi, če bodo srečno preživel vojno, kar so pozneje po koncu vojne tudi storili. Orel je že med vojno dal izdelati sliko Marije za ta oltar. Daleč po Sloveniji je bil znan zaradi svojih jaslic. Umrl je leta 1970.

Ivan Orel pri svojih jaslicah (Vir: Ivica Kiker)

Družinsko drevo družine Padežnik, ki ga je izdelal župnik Orel med vojno leta 1941

Tako Martin kot Orel sta vsaj pri naši družini veljala kot najbolj poštena in preudarna človeka na Zgornji Polskavi.

Zimske radosti otrok

Snega je bilo v tistih časih pozimi veliko in dolgo je ostal. Včasih je zapadlo toliko snega, da zaradi zametov otroci niso mogli iti v šolo. Otroci so se pozimi po snegu vozili po večini z doma narejenimi pležji (izraz pležuh se je uporabljal na drugi strani Pohorja, v okolici Ruš). Za spodnjo, drsno ploskev so uporabili kar dogo od kakšnega starega soda za vino. Le nekateri so imeli smuči ali sanke. Po vsej verjetnosti si je oče svoje smuči naredil kar sam. Ko sem bil v prvem razredu osnovne šole, mi je oče v službi naredil smuči. Iz snega so otroci delali snežake in igluje.

Osnovna šola na Zgornji Polskavi

V času med obema vojnama je bila Zgornja Polskava svoja občina in je imela kompletno osnovno šolo. Najprej je moj oče leta 1933 dokončal štiriletno narodno (ljudsko) šolo na Zgornji Polskavi. Leta 1937 je s samimi peticami končal še štiriletno višjo narodno šolo, prav tako na Zgornji Polskavi. S tem je zaključil obvezno osemletno šolanje. Šolski upravitelj (ravnatelj) in razrednik mu je bil Ivan Vokač. Ker moj oče ni imel posluha za petje, mu Vokač petja ni ocenil, da mu ne bi pokvaril spričevala. Punce so imele v šoli gospodinjstvo, fantje pa gospodarstvo, tu so se med drugim učili tudi sajenja, obrezovanja in cepljenje drevja, pa tudi čebelarstva. Šolsko leto je takrat trajalo od prvega septembra do konca marca. Zanimivo je, da je bilo takrat obvezno hoditi v šolo osem let, ni pa bilo potrebno narediti vseh razredov. Tudi če nisi prišel do osmega razreda, si po osmih letih šolanja dobil spričevalo o končani osnovni šoli. Otroci so v šolo hodili veliko časa bos, saj je veljalo, da je po veliki noči zemlja blagoslovljena in da od takrat lahko otroci hodijo bos.

V očetovem razredu so bili trije zelo dobri učenci: **Jože Koropec**, ki je bil pozneje znan zgodovinar in profesor na mariborski Pedagoški fakulteti, **Srečko Rainer**, ki je postal zdravnik ginekolog in profesor na ljubljanski Medicinski fakulteti, in moj oče. Koropec in Rainer sta po osnovni šoli šla na klasično gimnazijo v Maribor in nato na študij v Ljubljano. Koropec mi je nekoč dejal, da je bil moj oče v osnovni šoli boljši učenec kot on.

Slika ob zaključku šolanja na prvi stopnji leta 1933. Desno je šolski upravitelj Josip Rainer, levo je učitelj Ivan Vokač, v sredini pa učiteljica Leja Vokač (Sabati)

Drž. *Štiri* razredna narodna šola v (na) *Šg Polskava*

Kraljevina Jugoslavija.

Številka *3.*

Dravska banovina.

Šolsko leto: *1936/37*

Šolski srez: *Maribor, d. b.*

Izpričevalo

o dovršeni višji narodni šoli

Podzemnik Franc

rojen dne *5. oktobra* 19*22*, z besedo: *19 dvajsetletna*
v *Dukovcu, ob Šg Polskava*, *rim. kat.* veroizpovedanja,
je hodil v višjo narodno šolo od *1. septembra* 19*33* do *31. marca* 19*37*,
nazadnje je dovršil učno snov *četrtga* šolskega leta v *4* razredu, na tukajšnji višji
narodni šoli. Ob svojem izstopu iz šole je bil ocenjen iz predmetov po § 42. v zmislu § 63.
zak. o nar. šolah takole:

Vedenje	<i>odlično (5)</i>
Veronauk z moralnim poukom	<i>odlično (5)</i>
Narodni jezik ; manjšinski po § 45. zak. o nar. šolah	slovenski <i>odlično (5)</i>
	srbohrvatski <i>odlično (5)</i>
	nemški <i>—</i>
	madjarski <i>—</i>
Zgodovina	<i>odlično (5)</i>
Zemljepis	<i>odlično (5)</i>
Računstvo in merstveno oblikoslovje	<i>odlično (5)</i>
Poznavanje prirode	<i>odlično (5)</i>
Praktična gospodarska znanja in vednosti glede na krajevne potrebe	<i>odlično (5)</i>
Higiena	<i>odlično (5)</i>
Gospodarstvo - gospodinjstvo*	<i>odlično (5)</i>
Ročno delo	<i>odlično (5)</i>
Risanje	<i>odlično (5)</i>
Lepopisje	<i>odlično (5)</i>
Petje	<i>—</i>
Telovadba po sokolskem sestavu	<i>odlično (5)</i>

Ta učenec je zadostil osemletnemu obveznemu šolanju in se *ga* odpušča iz šole v zmislu § 65. zak. o nar. šolah z dne 5. decembra 1929.

Upraviteljstvo državne višje narodne šole

v *Šg Polskava*, dne *17. aprila* 193*7*

V. V. V. V.
šolsk. z. upravitelj

V. V. V. V.
razr. učitelj

Spričevalo o končani osnovni šoli iz leta 1937

Delo v šoli

Pred drugo svetovno vojno je šola sicer imela šolskega slugo, so pa učenci naredili tudi sami precej stvari v šoli in okrog nje. Ko je Vokač imel kakšno delo pri šoli, je prišel v razred po učence. Če se jih ni samih dovolj javilo, jih je kar določil. V tistih časih je bilo normalno, da sta vsako leto zaostala eden ali dva učenca. Ti so se ponavadi kar sami javili za delo, da so se izognili pouku. Po drugi svetovni vojni, ko so bili na Zgornji Polskavi samo štirje razredi, je včasih Vokač kakšnega učenca, ki se je bolj slabo učil, bil pa je priden za delo, namesto da bi ga spustil v peti razred na Sp. Polskavo, zadržal kar v četrtem razredu do konca osnovne šole.

Malica v šoli

V šoli takrat ni bilo malice. Otroci so si morali malico nositi v šolo, največkrat je to bil kos kruha ali kakšno jabolko.

Kaznovanje v šoli

Obvezen učni pripomoček učitelja je bila tudi šiba. Učenci so bili kaznovani, če se česa pomembnega niso naučili ali pa če so naredili kakšno lumparijo. Učitelji so jih s šibo topli po riti ali po prstih. Če so naredili kakšno hujšo stvar, so morali nesti domov obvestilo v podpis staršem. Doma so bili ponavadi tepeni še enkrat. Popularna kazen je bila tudi stanje ali celo klečanje v kotu med poukom v razredu ali med glavnim odmorom na hodniku šole. Pri tem so morali biti z glavo obrnjeni v kot oziroma steno. Tudi moj oče je v šoli kaj ušpičil in bil za to kaznovan. Povedal je le za eno neumnost, ki so jo v šoli naredili fantje, ni pa nikoli povedal, kako jih je Vokač kaznoval. Vokač je bil znan po tem, da je rad s šibo kaznoval učence.

Ministriranje v cerkvi

V osnovni šoli je bil oče več let tudi ministrant v cerkvi pri župniku Francu Gartnerju, dokler mu ni župnik zaradi nekega nesporazuma prepovedal nadaljnje ministriranje. Verjetno je na to odločitev vplivalo tudi to, da se je oče začel intenzivneje ukvarjati s sokolstvom. Pozneje ni hodil v cerkev, razen ob posebnih dogodkih: kakšni poroki, pogrebu, obhajilu ali birmi.

Sokolstvo na Zgornji Polskavi

Leta 1931 so na Zgornji Polskavi na posebno željo Polskavčanov ustanovili sokolsko četo (odsek sokolskega društva iz Slovenske Bistrice. To je bila takrat že šesta bistriška četa. Sokoli so na Polskavi že takoj ob ustanovitvi imeli 35 članov, na razpolago so imeli tudi dvorano za telovadbo. Tako kot drugod so bili tudi na Zgornji Polskavi gonilna sila pri Sokolih tamkajšnji učitelji. Tako je bil vodja sokolske čete tedanji šolski upravitelj (ravnatelj šole) Josip Rainer. Precej aktiven je bil tudi učitelj Ivan Vokač. Od ostalih je treba omeniti še Joška Radića. V Sokolu so spodbujali narodno in kulturno zavest ob telesni vzgoji. V nasprotju od društva Orel, ki je bilo bolj cerkveno usmerjeno in povezano s Slovensko ljudsko stranko, so bili Sokoli bolj narodno zavedno in kulturno usmerjeni. Država je spodbujala in podpirala sokolstvo. Tako je polskavska četa že leta 1931 na tekmovanju sokolskih čet Sokolskega društva Slovenska Bistrica osvojila prvo mesto, med posamezniki pa je bil najboljši Ivan Vokač. Udeleževali so se vsakoletnih nastopov čet matičnega društva v Slovenski Bistrici. Leta 1935 je imela na Zgornji Polskavi svoj prvi javni nastop tukajšnja sokolska četa. Udeleževali so se tudi prireditev, ki so jih prirejala sosednja sokolska društva, kot je bil na primer kolesarski izlet podpohorskih sokolskih društev oziroma čet na državno mejo v Šentilj leta 1937. Sokoli na Zgornji Polskavi so imeli v šoli tudi svojo knjižnico.

Atletika, gimnastika in smučanje pri Sokolih

Moj oče se je priključil Sokolom na Zgornji Polskavi kmalu po ustanovitvi sokolske čete na Polskavi, torej nekje na sredi osnovne šole. V Sokolu so bili v tistem času kar precej aktivni, poleti so se ukvarjali z atletiko in gimnastiko. Leta 1936 je bil celo na dvotedenskem tečaju (obči tečaj) za gimnastičnega vaditelja v Studencih pri Mariboru, v tamkajšnjem sokolskem domu. S slike se vidi, da je bil edini, ki je še hodil v osnovno šolo. V tej dvorani je tega leta večkrat nastopal tudi najbolj znani slovenski član Sokola – Leon Štukelj, ko se je pripravljal na olimpiado v Berlinu, kjer je tisto leto osvojil srebrno medaljo na krogih. Zato si je moj oče tisto leto kupoval čokoladice s sličicami z olimpiade (album), kar bi se zanj skoraj slabo končalo. Zaradi vsega tega mi je pozneje ob novi hiši naredil kroge. Pozimi so se pri Sokolih ukvarjali s smučanjem. Enkrat je s Sokoli odšel na smučarski tečaj na Pesek na Pohorju, bil je tudi na dveh smučarskih tekmovanjih na Pohorju.

Tečaj za gimnastičnega vaditelja v sokolskem domu v Studencih pri Mariboru leta 1936, oče je prvi na levi strani

Smučanje na Polskavi na svečnico leta 1937, oče je drugi z leve

Dramski odsek sokolskega društva

Na Polskavi so bili takrat Sokoli aktivni tudi v dramskem odseku. Ivan Vokač in njegova žena, učiteljica Leja (Leandra) Vokač, sta iz učencev na šoli skozi več let vzgojila skoraj stalno gledališko zasedbo. Tukaj je bil vključen tudi moj oče. Z igrami so nastopali tako na Zgornji Polskavi kot tudi drugod. Tako so leta 1934 uspešno nastopili v Slovenski Bistrici z igro Stari grehi. Najverjetneje leta 1936 je moj oče igral eno od glavnih vlog v igri Desetnik in sirotica.

Igra Desetnik in sirotica; Ivan Vokač je na desni, Leja Vokač pa na levi strani slike, oče je v zadnji vrsti na sredini

Poleg osnovnošolcev so na Polskavi igre uprizarjali tudi nekoliko starejši Sokoli. Te igre je režiral Ivan Vokač, poleg Vokača in njegove žene Leje so igrali predvsem člani polskavskega Sokola, pa tudi ostali. Igrali so večinoma komedije. Tako je znano, da so leta 1933 igrali igro Trije vaški svetniki, ki so jo uspešno izvedli v dvorani pri gostilni Kac. Moj oče je igral tudi v eni igri leta 1939 ali 1940. Takrat so igro igrali v leseni dvorani pri gostilni Rečnik (Čretnik).

Igralci igre Trije vaški svetniki iz leta 1933, slikano pred gostilno Kac (Vir: Slavko Osebik)

Igralci pred leseno lopo pri gostilni Rečnik okrog leta 1939, oče je na sredini

Smrt brata Riharda

Moj oče je imel starejšega brata Riharda. Ker je bil v osnovni šoli precej dober, je šolanje nadaljeval na klasični gimnaziji v Mariboru. Ker pa ni bilo z Zgornje Polskave do Maribora takrat redne avtobusne linije, je hodil peš v Rače na vlak, in to ob vsakem vremenu. Nekoč se je v dežju prehladil, dobil pljučnico in umrl. Zato stara mama mojega očeta ni pustila v srednjo šolo v Maribor, saj je dejala, da ne želi izgubiti še drugega sina.

Očetov brat Rihard Padežnik

Učenje za mizarja

Nadaljevanje šolanja na gimnaziji v Mariboru za očeta torej ni prišlo v poštev. Med šolanjem na Zgornji Polskavi mu je Vokač obljubljal, da mu bo po končani osnovni šoli priskrbel učno mesto za avtomehanika pri nekem svojem sorodniku v Mariboru. Ko bi pa to moral storiti, ni bilo iz tega nič. To mu je moj oče precej zameril. Tako se je šel učiti za tišlarja (mizarja), čeprav ga to ni preveč veselilo. Mizarstva se je začel učiti pri mizarju na Zgornji Polskavi. Po enem mesecu pa je zaradi slabih razmer zamenjal mojstra in nadaljeval učenje pri mojstru Blažu Koropcu v Slovenski Bistrici. Tam je imel tudi stanovanje in hrano.

Mizarski vajenci leta 1939, oče je na sredini

Talent za risanje in umetniške izdelke iz lesa

Moj oče je tudi lepo risal, posebno s svinčnikom. V tem času je izdeloval tudi intarzije - risbe z izrezovanjem in sestavljanjem koščkov iz raznobarnega furnirja (iz različnega lesa). Prav tako je iz lesa delal razne lepo oblikovane škatle, kot so škatla za pisma, za shranjevanje pribora za britje ...

Smučanje na ledeniku pod Triglavom

Na veliko noč leta 1939 je s skupino kolegov iz Sokola odšel na enotedensko smučanje na ledenik pri Kredarici pod Triglavom. Stanovali so v koči na Kredarici. V začetku tedna sta šla Radić in še eden iz njihove skupine na vrh Triglava po klasični poti, preko Malega Triglava. Proti koncu tedna pa so še trije iz skupine opravili zimski vzpon na Triglav, med njimi tudi moj oče. Proti vrhu so odšli kar naravnost preko ledenika. Vodja vzpona je s cepinom sproti vsekaval stopnice v sneg, tako da vzpon niti ni bil tako težaven. Na vrhu Triglava je bilo takrat toliko snega, da je iz snega gledal le vrh Aljaževega stolpa. Veliko bolj zahteven je bil sestop. Konec tedna je bilo na ledeniku tekmovanje v veleslalomu. Po tekmovanju so progo preizkusili tudi moj oče in ostali iz skupine. Zaradi te odsotnosti oče ni zaključil usposabljanja za mizarja, ker ga je mojster, ko se je vrnil, odpustil.

Smučanje pod Triglavom leta 1939

Na vrhu Triglava, 1939

Delo pri zidarjih

Nekaj časa je nato pomagal zidarjem. Tam se je naučil zidanja in betoniranja, kar mu je pozneje prav prišlo.

Strokovna nadaljevalna šola

Leta 1940 je v Slovenski Bistrici končal drugi letnik (od treh) strokovno-nadaljevalne šole, ki je bila v sklopu usposabljanja za mizarja. Dobil je tudi priznanje oziroma nagrado za odličen uspeh.

Šola za vojaške pilote v Ljubljani

Leta 1940 je v časopisu našel razpis za šolo za vojaške pilote v Ljubljani in se prijavil. Po uspešno opravljenem zdravniškem pregledu v Novem Sadu je bil sprejet. Teoretično in praktično usposabljanje je bilo precej intenzivno in je potekalo na vojaškem letališču v Polju pri Ljubljani. Tam so tudi stanovali. Na začetku je bilo kar težko, ker ni imel prave podlage iz fizike in matematike. S pomočjo sošolcev je to kmalu nadoknadil. Tam so se med drugim učili osnov strojništva, kot je delovanje motorjev, učili so se tudi o vremenu, kot je opazovanje in prepoznavanje oblakov, kar mu je koristilo vse življenje (zvezek zapiskov s predavanj). Moj oče je omenjen v knjigi o zgodovini jugoslovanskega oziroma slovenskega vojnega letalstva.

V pilotski šoli v Polju pri Ljubljani leta 1940, oče je tretji z leve v drugi vrsti

Oče v pilotski obleki

List iz zvezka iz pilotske šole v Ljubljani

Radijski sprejemnik

V šoli za pilota si je izdelal tudi srednjevalovni radijski sprejemnik. Sprejemnik je imel eno elektronko, radio je poslušal na slušalke. Čez dan je lahko poslušal lokalne postaje, ponoči pa vso Evropo. Mislim, da se je ob tem naučil že nekaj nemščine. Verjetno je zaradi tega pozneje mene, ko sem bil v osmem razredu osnovne šole, vpisal v radioklub v Slovenski Bistrici.

Aprilska vojna

Po bombardiranju Beograda šestega aprila 1941, ko so Nemci napadli Jugoslavijo, se je vrnil domov. Kot zaveden državljan se je v Slovenski Bistrici prijavil kot prostovoljec za branjenje Jugoslavije pred Nemci. Tam je dobil tudi eno staro puško. Med prostovoljci je bil tudi očetov bratranec z Zgornje Polskave Bojan Javornik, ki je bil kasneje ravnatelj osnovnih šol Pesnica in Pernica. Vlak s prostovoljci je krenil proti Karlovcu 9. aprila. Spremljali so jih oficirji jugoslovanske vojske, ki so bili oboroženi s pištolami. Po dveh dneh vožnje brez hrane so se na postaji Topusko na Hrvaškem pred vlak postavili štirje ustaši, oboroženi z dvema mitraljezoma, in zahtevali, da se vsi z vlaka predajo. Prostovoljci so se pripravili na streljanje. Na njihovo presenečenje pa so oficirji na vlaku, namesto da bi začeli s streljanjem, začeli polagati orožje in se predajati. Prostovoljce z vlaka so nato nastanili v sokolskem domu v bližnji Glini. Po petih dneh neuspešnega čakanja na prevoz domov so se nato odpravili domov kar peš. Tako se je zanj končalo branjenje Kraljevine Jugoslavije pred Nemci in šolanje za pilota (dva meseca, preden bi postal vojaški pilot).

Bratranec Bojan Javornik (1921-2018), slikano pri Fideršeku (Dorič) leta 1942. Vidi se, v kakšnem stanju je bila cesta s Polskave do hiše na Bukovcu. Za Bojanom je Martinov vinograd, v ozadju je Polskava z graščino.

V nemški vojski

Med drugo vojno je oče najprej delal pri mizarju Antonu Ingoliču na Spodnji Polskavi (očetu pisatelja Antona Ingoliča). Takrat je stanoval nekje na Spodnji Polskavi. Leta 1942 je v Mariboru naredil izpit za osebni avto (klasa 3). Oktobra 1943 je dobil poziv v nemško vojsko. Na izbiro je imel samo dve možnosti: ali zbeži v partizane in tvega, da se bodo Nemci maščevali njegovi družini, ali pa gre v nemško vojsko. Partizanov v tistem času na našem področju praktično še ni bilo, saj so, na primer, OF na Zgornji Polskavi ustanovili šele poleti 1944. Bodoče vojake so Nemci z vlakom odpeljali najprej iz Maribora na Dunaj. Od tam so očeta po dvotedenskem postanku poslali v južno Francijo, v kraj Carcassone. Tam je bil kakšnega pol leta na usposabljanju za artilerijo, kjer so se v bistvu pripravljali za odhod na vzhodno fronto. Po usposabljanju je bil ob zavezniškem bombardiranju nemške vojske ranjen v nogo. Najprej so mislili, da bo nogo izgubil, nato pa mu jo je rešil dober vojaški zdravnik, ki ga je operiral in mu prevezal žile v nogo. Zaradi bombardiranja se mu je precej poslabšal tudi sluh. Kmalu po operaciji v bolnišnici v kraju Beziers so ga Nemci poslali domov na okrevanje. Doma so ga obiskali polskavski partizani (med njimi tudi Rainer), z namenom, da bi ugotovili, ali je sposoben za v partizane. Ko so videli, v kakšnem stanju je njegova noga, so se samo obrnili in odšli.

Oče tik pred odhodom v nemško vojsko oktobra 1943

V bolnišnici v Franciji leta 1944, oče je na levi strani

Po okrevanju se je proti koncu junija 1944 moral vrniti v nemško vojsko v Francijo. Njegovi kolegi so medtem že odšli na vzhodno fronto proti Rusiji, od koder se jih je le malo vrnilo živih. Tako mu je po vsej verjetnosti poškodba noge rešila življenje. Od tam so ga poslali z vlakom na Poljsko v kraj Poznanj (Posen). Na Poljskem so ga poslali v šofersko šolo, za šoferja vojaškega tovornjaka. Kmalu je naredil izpit za vse tri kategorije oziroma klase (motor, tovornjak in osebni avto). Ob koncu vojne maja 1945 je bil na fronti zajet kot šofer in je prišel v ameriško ujetništvo. Kot vojni ujetnik je bil v taborišču v Marseillu v Franciji. Glavni problem tam je bilo hudo pomanjkanje hrane. Od tam se je nato vrnil domov avgusta 1945. V vojski se je dobro naučil nemško, saj so mu celo nemški vojaki govorili, da ga po govorici ne bi ločili od pravega Nemca.

Vozniško dovoljenje iz leta 1944

Velika tatvina

Ob koncu druge svetovne vojne se je na Zgornji Polskavi zgodila velika tatvina, polskavsko graščino so popolnoma izropali. Moj oče je dejal, da če bi se pregledala vsa polskavska podstrešja, bi se tam našlo še marsikaj iz graščine. Volje za to pa na Polskavi ni bilo. Hermanna, ki je precej vedel o tem, kdo je kaj odnesel, pa so onemogočili. To je bila po vojni na Polskavi dolgo časa tabu tema, o tem se ni govorilo pravzaprav vse do danes.

Pomočniški izpit

Hitro po vojni leta 1946 je oče naredil pomočniški izpit pri mizarskem mojstru Francu Kropfu v Slovenski Bistrici. V bistvu so mu priznali izobrazbo, ki jo je pridobil že pred in med vojno.

Poroke na Občini Zgornja Polskava

Po drugi svetovni vojni je bila Zgornja Polskava, tako kot pred vojno, nekaj časa še svoja občina, s svojim županom. Občina je imela med drugim tudi pravico civilno poročati krajane. Moj oče je bil nekaj časa namestnik krajevnega oziroma občinskega matičarja, tako da je tudi on poročil nekaj parov.

Doslужenje v jugoslovanski vojski

Za kazen so morali vojaki, ki so bili v nemški vojski, iti po vojni še za dve leti v jugoslovansko vojsko, na takoimenovano doslужenje, seveda kot navadni vojaki. Bili pa so ti vojaki velikokrat boljše natrenirani kot oficirji oziroma njihovi inštruktorji v jugoslovanski vojski, sploh glede poznavanja delovanja orožja. Tako je bil oče v jugoslovanski vojski od aprila 1947 do aprila 1949. Prvo leto je bil v artileriji, drugo leto pa je delal v intendantski službi kot mizar.

- 3 - I. PODACI IDENTITETA	- 6 -	- 7 - III. SLUŽBA U STALNOM KADRU J. A.
 <p>2) Lični opis: Stas: <i>visok</i> Kosa: <i>crna</i> Lice: <i>pluzgasto</i> Oči: <i>plave</i> Nos: <i>pravilno</i> Usta: <i>pravilno</i> Obojeni znaci: <i>plava</i></p>	24) Rod vojske u koji je određen i rok službe <i>Artiljerija P.A. - 2. podinje</i> 25) Jedinica u koju je upućen <i>I. P.A. Zava</i> 26) Primetba 27) Overa Komesar voj. okruga: <i>Šušteršič</i> Nač. voj. okruga: <i>Šušteršič</i> Polje: <i>Šušteršič</i>	28) Kada je stupio: <i>22-10-1947</i> 29) Ispisan: <i>10. avgusta 1948 rop. Na. cepenak bo. 22. IV. 1949. rop. Na. cepenak bo. 22. IV. 1949. rop. Na. cepenak bo. 22. IV. 1949. rop.</i> 30) Rod vojske: <i>Artiljerija</i> 31) Jedinice u kojima je služio: <i>I. P.A. Zava. Op. 28. IV. 42. Odr. 28. IV. 42. Odr. 28. IV. 42. Odr.</i> 32) Vojne škole i kursevi: <i>HEMA</i> 33) Vojna spoznavnost: a) Broj vojno evidencija: <i>388</i> b) Dužnost za koju je osposobljen: <i>Čuvanje 320 stola 388/a stola</i>
3) Krvna grupa: <i>A</i> 4) Ime: Porodično (očevo rođeno) i rođeno: <i>Padežnik, Franca</i> 5) Svojeručni potpis: <i>Franca Padežnik</i>		

Vojaška knjižica Franca Padežnika

Na doslужenju v jugoslovanski vojski leta 1948, oče je v prvi vrsti na sredini

V delovni brigadi

Septembra leta 1949 je odšel na delovno brigado v Lovrenc na Pohorju. Tam so gradili neko gozdno cesto. Najbolj delovne in pridne so razglasili za udarnike, tudi njega. Tam se je naučil tlakovanja cest s kamenjem (flaištranje), kar je pozneje prakticiral tudi doma. Tam je spoznal tudi kasnejšo ženo.

Maks Hermann

Moj oče je v mladosti veliko bral. Knjige si je takrat najverjetneje sposojal v sokolski knjižnici. Pozneje je tudi sam imel kar precej knjig. Nekaj knjig je imel v nemščini, tudi v gotici. Po vojni se je na Zgornji Polskavi precej družil z Maksom Hermannom. Hermann je izhajal iz nemške družine. Njegovi starši so imeli pred prvo svetovno vojno na Zgornji Polskavi gostilno (gostilna Hermann). Maks je bil po poklicu pravnik, pred drugo vojno je bil direktor banke oziroma hranilnice v Mariboru. Po drugi vojni pa je bil v pokoju na Zgornji Polskavi. Imel je največjo knjižnico na Polskavi. Očetu je posojal knjige, o katerih sta pozneje tudi debatirala. Nekoč je Hermann napisal neko knjigo - roman v nemščini. Rokopis je dal prebrati in oceniti mojemu očetu. Moj oče mu je to knjigo bolj slabo ocenil in s tem se je končalo njuno prijateljstvo. Jaz se Hermana spominjam; ko smo v osnovni šoli otroci zbirali znamke, sva ga šla s sošolcem Mirkom Drakšičem prosit, če nama lahko da kaj tujih znamk. Ko sva čez par dni prišla po njih, je res pripravil en kupček znamk, ki sva si jih pozneje razdelila. Leta 1978 je ob otvoritvi nove šole na Zgornji Polskavi Hermann poklonil šoli sliko Simona Pernata, prvega učitelja na polskavski šoli, ki je na Polskavi pričela delovati že leta 1821.

Delo pri Rakuši

Po vojni je oče nekaj časa delal kot mizar pri Rakuši na Zgornji Polskavi. Rakuša je imel precej veliko mizarstvo delavnico s sedmimi zaposlenimi mizarji. Izdelovali so stavbno pohištvo. Tam je nameraval oče narediti tudi mojstrski izpit. Kot izpitni izdelek je naredil lepo kredenco, ki jo imajo pri Rakuši na hodniku še danes. Ko pa je oče hotel na izpit, je ugotovil, da ne more, ker pri Rakuši ni bil prijavljen.

Mizarstvo Polskava

Ko so na Spodnji Polskavi leta 1952 iz majhne mizarstvo delavnice Karla Ingoliča z združitvijo več mizarjev ustanovili Mizarstvo Polskava, so tudi očeta povabili v novoustanovljeno podjetje. Konec leta 1959 se je firma preselila v nove in večje prostore. Najprej je delal kot mizarstvo pomočnik v delavnici. Pri tem se je večkrat zavzemal za delavce in jih zagovarjal pred Ingoličem, ki je bil direktor firme. Tako je nekoč Ingolič hotel kaznovati nekega delavca oziroma mu zmanjšati plačo. Moj oče je Ingoliču dejal: "Karl, pusti mu, rajši meni trgaj od plače." Ker je s takšnimi dejanji postajal že moteč za vodstvo firme, so ga premestili v pisarno, v računovodstvo. Kasneje so ga poslali v tečaj za računovodjo na Delavsko univerzo v Slovenski Bistrici. Tam je v letih 1964 in 1965 naredil dva tečaja iz knjigovodstva. Potem je bil glavni računovodja v podjetju (danes bi temu rekli direktor za finance). Mi smo doma vedno govorili, da dela pri Ingoliču.

Dogodki v drugi polovici 50-ih

Starša sta mu v drugi polovici 50-ih ostarela, zato je moral moj oče vedno več pomagati pri delu na kmetiji. Njegov oče je postal že nekoliko dementen. Pri starših je tedaj živel tudi sin sestre Hede - Marjan, ki je hodil v osnovno šolo na Zgornji Polskavi. Ker je bila hiša za vse premajhna in je oče začel razmišljati o poroki, je začel leta 1956 s pripravami za gradnjo nove hiše. Starša sta mu dala parcelo. Izbral si je mesto z najlepšim razgledom. Leta 1957 se je poročil z mojo mamo Marijo Kurnik iz Lenarta v Slovenskih Goricah, ki je bila šivilja z mojstrskim izpitom. V stari hiši je naredil začasno stanovanje – iz iveric in lesenita je na podstrešju naredil majhno sobico. Leta 1958 sem se rodil jaz.

Poročna fotografija, 1957

Napeljava vodovoda

V bližini stare hiše je bilo na hribu kar nekaj izvirov vode. Tako je leta 1959 oče naredil vodovod. Najprej so ga speljali do stare hiše, kjer je bila sicer samo ena pipa pri štali, nato so ga podaljšali še do nove hiše. Njegova mama je ob tem dejala, da če je oče naredil kaj koristnega, je bil to vodovod.

Domači kamnolom in gradnja hiše

Gradnja hiše je zahtevala veliko fizičnega dela, saj so vse delali ročno. Na mestu, kjer bi naj stala hiša, je bilo veliko kamenja. Ko so odstranili vrhno plast zemlje, je nastal tam pravi kamnolom. Kamen – živo skalo - so lomili z močnimi štangami (železnimi palicami), železnimi kajlami in krampi. Brez velikega hamra (kladiva) tu ni šlo. Lomili so večje plošče kamenja, ki so jih nato razbili na manjše kamne, primerne za gradnjo. Pri tem delu sta mojemu očetu pomagala dva moška z Bukovca. Najprej so pripravili velik kup kamenja, nato pa okrog tega kupa s kamenjem zidali stene hiše. Ker stoji hiša na živi skali, do sedaj nismo čutili v hiši še nobenega potresa. Pozneje so odprli novi kamnolom kar v neposredni bližini nove hiše. Kamen so takrat uporabljali za gradnjo hiš, tlakovanje cest in poti, oblaganje jarkov in gradnjo škarp. Velik problem pri nas je bil, da do hiše ni bilo mogoče priti s tovornjakom. Gramoz je tovornjak pripeljal do Martina. Od tam sta ga kmeta Marčič in Rot ves dan vozila domov z dvema paroma konj. Prevoz s konji je bil dražji od samega gramoza, pripeljanega na Polskavo.

Ko je bila nova hiša tako daleč, da so lahko uporabljali spalnico, kuhinjo, stranišče in kopalnico ter sta bili v hiši voda in elektrika, smo se sredi leta 1959 preselili v novo hišo. Leta 1961 se je očetu rodila še hči Jana. Kot zanimivost: dve gospe s Polskave sta se prišli nekajkrat kopat v novo kopalnico, v bano (kopalno kad), ker takrat na Polskavi še ni bilo vodovodnega omrežja in zato hiše še niso imele kopalnic.

Nova hiša z našo zemljo, okrog leta 1960

Marjan s psom Runom pred novo hišo

Pes Runo

V tistem času si je moj oče nabavil tudi psa, nemškega ovčarja z imenom Runo. Oče ga je precej ostro natreniral, tako da brez očeta ni spustil v hišo nobenega tujega človeka. Zato so se ga nekoliko bali celo domači. Hrane ni sprejemal od nikogar razen od domačih. Kljub temu je po nekem obisku tete Hede okrog leta 1960 poginil. Moj oče je obtožil Hedo, da ga je zastrupila. Pozneje si je dobil novega psa, ki pa ga ni več treniral.

Smrt staršev

Leta 1960 je očetu umrla mama in leta 1962 še oče. Mrliča so domače ženske najprej umile in preoblekle. Moški so na sredi sobe naredili lesen oder (mrtvaški oder oziroma pare) in šli po trugo (krsto). Ko so pripeljali trugo, so mrliča položili v trugo na pare. Ko je nekdo umrl, so do pogreba v sobi ustavili stensko uro na uteži in ob krsti prižgali dve sveči. Zvečer so se zbrali sosede in ostali prebivalci kraja. Najprej so mrliča pokropili, nato so začeli moliti. Molili so več ur, včasih tudi do naslednjega jutra. Pri tem so spili kar precej vina in šnopsa, tako da so včasih proti koncu namesto da bi molili, začeli peti pesmi, celo vesele. Na dan pogreba so se zbrali pogrebci pred domačo hišo, nato so v procesiji nesli trugo z mrličem do cerkve, kjer je bila maša in nato pokop.

Ustanovitev KUD-a

Kmalu po koncu druge svetovne vojne so na Zgornji Polskavi zopet začutili željo po nadaljnem ukvarjanju s kulturo. Na pobudo ravnatelja osnovne šole Ivana Vokača so leta 1947 ustanovili kulturno umetniško društvo KUD Gaj Zgornja Polskava. Ker niso imeli svojih prostorov, so seje KUD-a potekale kar v gostilni Vaški dvor, pa tudi igre so se igrale kar tam. Na začetku so nekaj časa igrali le partizanske igre. Po ustanovitvi KUD-a se je moj oče kmalu vključil v društvo. Tako je že leta 1950 igral v igri Županova Micka. V tistem času je igre režiral Ivan Vokač, igrali pa so jih kar v gostilni. Pri tem je zanimivo, da so Županovo Micko igrali tudi na Bukovcu (ker je bil takratni oziroma prvi predsednik KUD-a Ivan Koropec z Bukovca). Ko je gostilno prevzel novi najemnik, je KUD izgubil prostor za igranje iger.

Gradnja kulturnega doma

Drugi predsednik KUD-a je bil Ivan Vokač, ki je dal pobudo, da bi na Zgornji Polskavi zgradili kulturni dom. Najprej so kulturni dom nameravali zgraditi v parku pred graščino, kjer so že zabetonirali temelje, nato pa so se stvari zaustavile. Po še enem neuspelem poskusu gradnje kulturnega doma v parku pa je KUD leta 1958 od gospe Babnik odkupil starejšo hišo z vrtom v centru Polskave. Tam, kjer je bil vrt, so se odločili zgraditi kulturni dom. V času gradnje kulturnega doma so dobivali od občine Slovenska Bistrica vsako leto dotacijo za gradnjo. Ker pa občinskega denarja ni bilo dovolj, so ga porabili predvsem za nabavo materiala, delalo pa se je skoraj vse zastonj – udarniško. Takrat se je vse delalo ročno, na roko so skopali temelje, z lopatami so mešali malto in beton. Ob kakšnih večjih akcijah se je zbralo precej Polskavčanov, največ pa so delali Adolf Korošec, Anton Resman in moj oče. Moj oče je bil zraven pri vsakem delu, večkrat je kakšno delo tudi vodil. Moj oče je nekoč rekel, da je Vokač sicer dal idejo, delali so pa drugi. Domača hiša in kulturni dom sta se gradila praktično istočasno. Moj oče je dajal prednost gradnji kulturnega doma. Če je slučajno nameraval doma kaj delati, pa so se istočasno dogovorili za akcijo pri kulturnem domu, je delo doma odpovedal, kar je mojo mamo precej jezilo. Moja mama je večkrat govorila: "Za delo doma nima časa, za delo pri KUD-u pa ima vedno čas." Glavna dela pri izgradnji kulturnega doma so potekala med leti 1962 in 1964.

Pri gradnji kulturnega doma so pomagali tudi razni obrtniki s Polskave, med njimi največ Alojz Šuntner. Pri opremi iz lesa so pomagali tudi v očetovi firmi Mizarstvo Polskava. Tako so se nekoč dogovorili, da bodo izdelali lesen strop za kulturni dom. Neko delovno soboto je prišla večja skupina delavcev iz podjetja ta strop zmontirati, kar je bilo precej zahtevno predvsem zaradi višine stropa. Seveda je bil med njimi tudi moj oče.

Ročno nakladanje gramoza v gramoznici v Račah

Razkladanje gramoza na Polskavi

Prostori v KUD-u

KUD je imel v stari hiši kar nekaj prostorov, ki pa so bili vsi zasedeni. V zgornjem delu hiše so bili trije večji prostori. V enem prostoru je KUD naredil manjšo mansardo za učiteljico na Zgornji Polskavi, kjer je nato stanovala učiteljica Anica Dobaj (Šuntner). V tistih časih je bila navada, da so vsi učitelji stanovali v kraju, kjer so učili, da so bili čimbolj povezani z življenjem v kraju. Moj oče je tudi pomagal pri ureditvi te mansarde. V drugem prostoru je živela majhna družina (Medvedi). Najbolj zanimiv je bil tretji prostor, najprej je bila tam TV soba, nato vrtec, pozneje mladinska soba. Nekaj časa so imeli v tem prostoru tudi knjižnico. V spodnjih prostorih je živela ena družina (Šturmovi), spodaj je svoje prostore imel tudi aktiv pohorske mladine. Kljub temu, da je v KUD-u bilo kar nekaj prostorov, pa kudovci niso imeli svoje sobe. Tako so morali imeti sestanke in vaje za igre kar v dvorani kulturnega doma. Ker je bilo pozimi težko segreti tako velik prostor, so na vajah velikokrat zmrzovali.

TV soba

Že leta 1958 so v zgornjem prostoru v KUD-u uredili TV sobo. Kupili so majhen črno-bel televizor in ga postavili na omaro v tej sobi. V sobi so bili postavljeni stoli, podobno kot v kinu. Zvečer oziroma ob nedeljah so lahko vaščani hodili v KUD gledat televizijo, saj takrat doma še niso imeli televizorjev. Imeli so določene ure, ko je bila TV soba odprta za otroke, in ure za odrasle. Tudi mene je eno nedeljo dopoldan oče peljal gledat televizijo v KUD. TV soba je delovala do leta 1962. V tem času je bila tukaj tudi knjižnica, v katero je Vokač preselil knjige iz šole (verjetno predvojno sokolsko knjižnico).

Ustanovitev vrtca na Zgornji Polskavi

Leta 1959 se je na Polskavi ustanovilo Društvo prijateljev mladine. Glavne v tem društvu so bile Marija Godec, Angela Brumec in Majda Trlep. Te so že leta 1963 pričele z ustanavljanjem vrtca na Zgornji Polskavi, kljub temu da je bilo veliko ljudi skeptičnih glede vrtca. Pravili so, da vrtca na Polskavi ne potrebujemo, najbolj so bili proti vrtcu kmetje. Vrtec so se odločili narediti v KUD-u, v zgornjem prostoru, kjer sta bili do takrat TV soba in knjižnica. Tako je bilo vse pripravljeno za odprtje vrtca septembra 1964. Zato v vrtcu v Slovenski Bistrici smatrajo, da je vrtec na Zgornji Polskavi začel delovati že leta 1964. Problem pa je nastal, ker Polskava oziroma KUD takrat še ni imel vodovoda, kar je bil pogoj za delovanje vrtca. Zato je moj oče pregovoril našega soseda Primoža, da je pustil, da so višek vode iz njegovega vodnjaka speljali v vodovod za KUD, na katerega so se priključili tudi Kikerji, Grobelniki in Kelharji. Udarniško se je na roke skopala trasa. Moj oče je vodil izkop trase za vodovod. Pri izkopu je sodelovalo veliko število Polskavčanov, predvsem mladine. Spominjam se, da sem tudi jaz pomagal pri izkopu za vodovod, čeprav takrat še nisem hodil v šolo. Tako so do konca leta 1964 pripeljali vodo v KUD. Decembra 1964 so v prostorih bodočega vrtca pripravili praznovanje dedka Mraza za vse predšolske otroke na Polskavi. Brumčeva je prepričala nekaj družin, da so pustili otroke v vrtec, toliko da jih je bilo za eno skupino, okrog 15, starih od treh do šest let. Tako je vrtec na Zgornji Polskavi začel delovati v začetku leta 1965. V prvi skupini sva v vrtec hodila tudi jaz in moja sestra Jana. Vsi smo bili v eni sobi, imeli smo eno vzgojiteljico (Golobovo) in eno pomočnico (Kobalejevo), ki je bila hkrati tudi čistilka in razdeljevalka hrane. Kuhali so čez cesto v gostilni Hebar.

Dedek Mraz decembra 1964 za predšolske otroke v prostorih bodočega vrtca

Prva generacija vrtca na Zgornji Polskavi leta 1965 z vzgojiteljico Golobovo

Igre v novem kulturnem domu

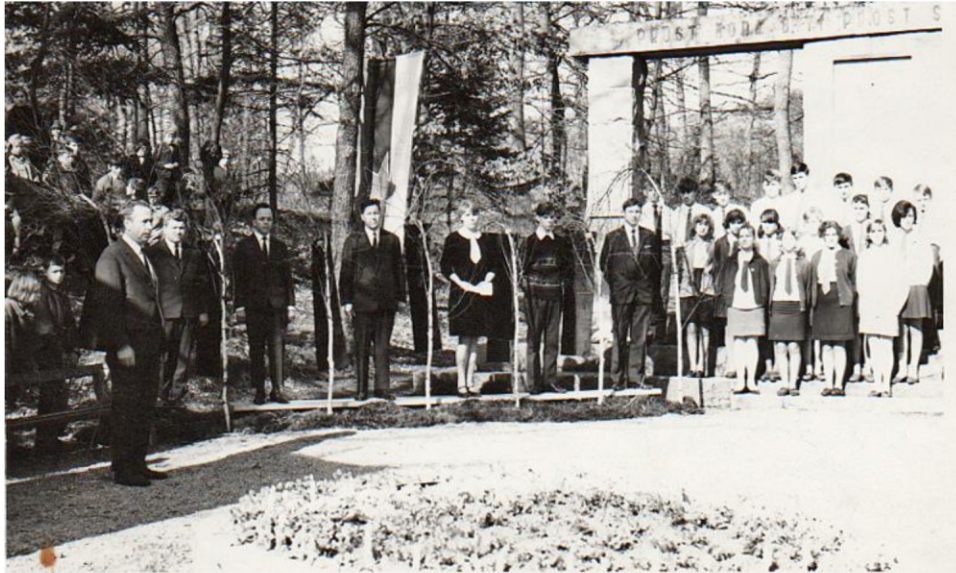
Ko je bil kulturni dom leta 1964 zgrajen, so v KUD-u nadaljevali z igranjem iger. Vsako leto so pripravili po eno igro, čez zimo so imeli vaje, marca ob krajevnem prazniku pa je bila premiera. Proti koncu gradnje kulturnega doma je Vokač odstopil kot predsednik KUD-a. Nasledila ga je Marija Godec, njo pa moj oče, najverjetneje leta 1968. Oče je večkrat izbral igro, pogosto je on tudi igral eno od glavnih vlog. V času, ko je bil moj oče predsednik KUD-a, je igre režirala Vera Čepič. Le leta 1977 je za režiranje igre Metež nagovoril Toneta Partljiča. Tam je eno od glavnih vlog igrala tudi moja sestra Jana. Ob premierah je bila dvorana vedno nabito polna. Z igrami so nato gostovali v sosednjih krajih. Udeleževali so se tudi vsakoletnih srečanj gledaliških skupin v občini Slovenska Bistrica. V dvorano so hodila igrati tudi amaterska gledališča iz sosednjih krajev. Problem na Polskavi pa je vedno bil, da ko so gostovala druga amaterska gledališča, je bilo bolj malo gledalcev.

Igra Vdova Rošlinka, okrog leta 1970, oče je na desni strani, fotografirano pred kulturnim domom

Komemoracije v Gaju

Recitatorska sekcija KUD-a je skrbela za komemoracije pri spomeniku talcem v Gaju ob krajevnem prazniku, kjer je bil oče ponavadi glavni recitator. V Gaju so v 60-ih letih poleg mojega očeta v recitatorski sekciji nastopali še Vera Čepič, Anica Dobaj in Ivan Vokač ter seveda šolarji in mladina. Jurij Novak je večkrat posebej za komemoracijo v Gaju napisal tekst. Udeleženci komemoracije so se takrat zbrali na Zgornji Polskavi in nato šli peš v koloni v Gaj.

Komemoracija v Gaju ob krajevnem prazniku, oče je na levi strani

Kolo kot edino prevozno sredstvo

Po vojni moj oče nikoli ni imel izpita za avto, čeprav bi pred vojno skoraj postal vojaški pilot in je med vojno naredil izpit za vse tri kategorije ter tudi vozil vojaški tovornjak. Razlog je bilo pomanjkanje denarja in pa dejstvo, da do naše hiše z avtom ne bi mogel priti. Mogoče je na to vplivalo tudi to, da je bolj slabo slišal. Edino prevozno sredstvo, ki ga je imel, je bilo kolo, ki pa je bilo staro in je tako slabo izgledalo, da ga ni nikoli zaklepal; lahko ga je pustil kjerkoli nezaklenjenega, pa mu ga ni nihče ukradel. V službo je hodil s kolesom, ki ga je, ko je šel domov, puščal pri Martinu, do doma na hrib pa je nato šel peš. Če je šel kam dlje, pa je šel ponavadi z avtobusom.

Računanje in razdeljevanje plač

Pred plačo v podjetju je oče večkrat zvečer pospravil mizo v kuhinji, nato je celo mizo prekril s polami za izračun plač in več ur preračunaval plače. Ker takrat še ni bilo računalnikov, se je vse delalo peš. Najprej je celo na roko sešteval in množil, pozneje pa si je pomagal s službenim kalkulatorjem. Takrat so delavci dobivali plače v gotovini v svoji firmi. Na plačilni dan se je oče s kolesom odpeljal iz službe na Spodnji Polskavi najprej na Zgornjo Polskavo. Od tam je šel z avtobusom v Slovensko Bistrico na banko. Na banki je dobil polno torbo denarja – plače za vso firmo, za okrog 80 ljudi. S tem denarjem je šel nato z avtobusom nazaj na Zgornjo Polskavo in nato s kolesom na Spodnjo Polskavo v firmo, kjer so delavcem razdelili plače. Bil je ponosen na to, da nikoli ni imel kakšnih problemov z denarjem, nikoli ga niso oropali ali kaj podobnega.

Mizarjenje

Kljub temu, da je bil mizar, se z mizarstvom pozneje ni veliko ukvarjal. Le za novo hišo je naredil vse pohištvo, enkrat je neka mizarška dela delal pri svojem bratrancu Radu Javorniku, ki je bil v Mariboru sodnik, in enkrat pri enem mariborskem zobozdravniku.

Prodaja jabolk na zadrugo

V sadovnjaku so imeli precej jablan. Jabolka iz sadovnjaka so imeli za čez zimo, iz njih so delali pijačo, kakšen voz pa so jih še prodali na zadrugo. Vsa družina je teden dni obirala jabolka, napolnili so voz in jih s kravami peljali na Zgornjo Polskavo na zadrugo. Pri tem so imeli problem, ker so morali prečkati glavno cesto, ena krava pa ni hotela iti čez cesto. Zato so na Polskavi to kravo zamenjali, tako da so si v eni štali sposodili njihovo kravo, našo pa so v tem času pustili pri njih. Včasih je pomagalo že, da so kravi zavezali oči, še preden so prišli do glavne ceste. Na zadrugi (tam, kjer je danes trgovina Mercator) so imeli veliko vago (tehtnico). Poln voz so postavili na vago in ga stehali. Na koncu, ko je bil prazen, so ga še enkrat stehali. Ko so doma polnili voz z jabolki, so pazili, da so bila na vrhu lepša jabolka, saj so dobili plačano po klasi oziroma kvaliteti jabolk.

Odvoz zemlje in izdelava vinogradov

Kmetijska zadruga Slovenska Bistrica se je leta 1964 odločila, da bodo na našem hribu naredili vinograde v obliki teras, čeprav tu ni bilo nobene občinske oziroma združne zemlje. Vso zemljo za vinograde bi morali odkupiti od ljudi, ki so tu živeli in delali na tej zemlji. Najprej so hoteli celo hiše, ki so bile na tem področju, odkupiti in podreti (dve naši, Feltrinovo in Doričevo), mi pa bi se morali preseliti kam drugam. Pozneje pa so zaradi ostrega nasprotovanja prizadetih hiše pustili. Najbolj je prodaji hiš nasprotoval ravno moj oče, ker smo v naši novi hiši živeli šele pet let in še niti ni bila dokončana. Teraso so se nato naredile leta 1968. Pravzaprav smo mi morali zemljo izročiti zadrugi, oni pa so nam za to nekaj malega plačali. Za 2 ha zemlje smo mi takrat naredili fasado na novi hiši, kupili televizor in hladilnik in ni več veliko ostalo. Mi smo doma vedno govorili, da so nam zemljo odvzeli. Je pa res, da smo mi našo zemljo le s težavo obdelovali, Anča ni mogla vsega narediti, moj oče je bil v službi in zaseden z drugimi stvarmi, moja mama je doma šivala. Zato je morala, poleg očeta, pri delu na kmetiji pomagati tudi moja mama in nekoliko tudi jaz. Pri odmeri zemlje za vinograde so nam okrog hiše pustili zelo malo zemlje. Mi smo imeli še srečo, da je moj oče uspel v pogodbo o izročitvi zemlje vnesti člen, da se nam odvzeta zemlja, na kateri se ne bodo naredili vinogradi, vrne. Zaradi več izvirov vode in zaradi cest je ostalo nekaj več naše zemlje neobdelane. Sicer se je za to vračilo moral oče truditi več kot 15 let in najeti celo odvetnika, leta 1985 pa je le uspel stvari urediti do konca. Po odvzemu zemlje smo imeli nekaj časa še eno kravo in eno svinjo. Morali pa smo najemati travnike, da smo imeli dovolj sena za kravo.

Izdelava teras leta 1968 - rigolanje

Polskava 50 let pozneje – leta 2018

Obe fotografiji sem posnel jaz.

Delo v SZDL in priznanje OF

V šestdesetih letih je bil moj oče več let predsednik krajevnega odbora SZDL na Zgornji Polskavi. Glavna dejavnost je bilo usklajevanje dela med različnimi društvi in organizacijami v kraju: mladinsko organizacijo, KUD-om Gaj, gasilci, Rdečim križem. Skrbeli so tudi za urejanje kraja, predvsem izgleda centra Polskave. Njihova dejavnost je bila tudi skrb za starejše občane. Leta 1972 je oče prejel priznanje OF, priznanje občinske SZDL za aktivno delo v SZDL, KS in KUD Gaj na Zgornji Polskavi.

Delo v KS

Pri KS je moj oče deloval v različnih odborih oziroma komisijah, večkrat je bil predsednik komisije za kulturo, za socialo ... Ker je bil v nemški vojski, drugje niti ni mogel delovati. Po vojni so bili tisti, ki so bili v nemški vojski, diskriminirani - niso mogli imeti vodilnih funkcij na KS, občini, v podjetjih in organizacijah.

Ob volitvah je bil moj oče običajno član volilne komisije na volišču na Bukovcu pri Koropcih. Takrat je bil cilj čim večja volilna udeležba, najboljša je bilo, če je bila 100 %, in to čimprej. Zato so k tistim, ki se volitev niso udeležili do 17. ure, člani volilne komisije šli z volilnimi lističi kar na dom. Takrat so tudi dopuščali, da je lahko en član družine volil v imenu ostalih članov družine. Ko je moj oče zjutraj šel na volišče, je rekel moji mami: "Tebi ni potrebno iti volit, bom kar jaz namesto tebe volil," kar moji mami ni bilo najbolj všeč. Zanimivo je bilo tudi sporočanje volilne udeležbe. Ker na Bukovcu ni bilo telefona in avtomobilov, sva enkrat jaz in sošolec Mirko Drakšič (takrat sva hodila v prvi ali drugi razred osnovne šole) vsaki dve uri nesla listek z napisano dotedanjo volilno udeležbo z Bukovca na Polskavo, od koder so volilno udeležbo po telefonu sporočili v Slovensko Bistrico.

Občinski odbornik

Med letoma 1961 in 1974 je bil moj oče v treh mandatih tudi odbornik v SO Slovenska Bistrica (član Občinskega sveta). V Občinski svet je prišel preko firme Mizarstvo Polskava kot predstavnik gospodarstva. Bil je član zbora delovnih skupnosti. Pred vsako sejo je dobil po pošti domov debelo kuverto gradiva za naslednjo sejo – kakšnih 100 listov formata A4. Listi so bili na eni strani popisani z gradivom za sejo, na drugi strani pa so bili prazni. Jaz sem lahko liste od prejšnjih sej uporabljal za risanje, pisanje in izdelovanje izdelkov iz papirja. Oče pa mi je rekel, da jih ne smem nositi v šolo, a sem nekoč na začetku osnovne šole vseeno nesel en paket listov v šolo, kjer sem jih razdelil sošolcem, vsakemu sem dal po enega. Čez nekaj dni mi je en sošolec rekel, da je njegov oče ta list prebral in nato rekel, da ga bodo shranili. Tedaj sem začel razmišljati, da mogoče pa le ne smejo vsi vedeti, kaj na teh listih piše, in jih nisem več nosil v šolo.

Krvodajalec

Oče je deloval tudi pri krajevnem Rdečem križu na Zgornji Polskavi in pri občinskem v Slovenski Bistrici. Pri Rdečem križu so večkrat organizirali krvodajalske akcije. Oče je tudi bil krvodajalec, enkrat na leto je daroval kri. Tako je že leta 1964 prejel srebrno značko Rdečega križa Slovenije za darovano kri.

Pri Rdečem križu so organizirali tudi več predavanj v okviru šole za starše. Običajno so predavali bolj znani zdravniki, psihologi ali pedagogi iz Maribora. Moj oče je večkrat izbral bodoče predavatelje in se z njimi dogovarjal. Med njimi je bila tudi prof. Rudolfova, ki je bila ravnateljica osnovne šole Bratov Polančičev v Mariboru. Ko sem imel jaz pozneje probleme, kje nadaljevati osnovno šolo, je moj oče poiskal Rudolfovo in se dogovoril, da sem šel v peti razred v njihovo šolo v Maribor.

Odbojka na Zgornji Polskavi

Ko se je leta 1965 na Polskavi začela igrati odbojka, je hodil na tekme na igrišče v parku. Tudi mene je ponavadi vzel zraven, enkrat je polskavsko ekipo tudi fotografiral. Ni pa bil takšen navdušenec, da bi z ekipo hodil navijati na gostovanja ali da bi deloval v odbojkerskem društvu, čeprav so ga vabili.

Prva odbojkerska ekipa Polskave iz leta 1966, fotografiral je moj oče

Reportaža o kulturnem življenju na Zgornji Polskavi

Leta 1969 je pri gledanju televizije slučajno naletel na reportažo o kulturnem življenju na Zgornji Polskavi. Tam je novinar Štakul govoril o tem, da je bila gradnja kulturnega doma zgrešena investicija, ki sedaj bremeni občinski proračun, da je kulturni dom zanemarjen in neizkoriščen. Tudi s sliko so prikazovali stanje kot zelo slabo, saj so posneli predvsem razmetano podstrešje in prizidek za prikazovanje filmov, ki tedaj še ni bil dokončan. Ta prispevek so naredili brez vednosti vodstva KUD-a. Očeta, ki je bil tedaj predsednik KUD-a, je to močno prizadelo. Prizadeval si je ugotoviti, kdo bi na tak način želel škoditi KUD-u in s kakšnim namenom, pa tudi kdo je novinarju odprl in razkazal kulturni dom. Kaj več kot kakšen sestanek na to temo in kakšno protestno pismo ni mogel narediti, škoda KUD-u pa je bila narejena.

Ureditev pešpoti iz Bukovca do Polskave

Ko je Kmetijski kombinat leta 1968 na našem področju naredil vinogradniške terase, se je obstoječa pešpot z Bukovca na Polskavo v veliki meri spremenila. Zaradi novih vinogradov so morali ljudje začeti hoditi po drugi poti. Kmetijski kombinat se je ob tem obvezal, da nova pot ne bo slabša od prejšnje. Vendar ni bilo tako, posebno ob deževju si prišel z Bukovca na Polskavo ves moker in blaten. Nekateri so hodili na Polskavo v gumijastih škornjih in se nato na Polskavi preobuli. Najprej so poskušali z dopisi na Kmetijsko zadrugo, kjer so jim odgovarjali, da bodo stvari uredili, naredili pa niso nič. Leta 1971 je moj oče, ki je bil takrat občinski odbornik, poskušal preko skupščine Občine doseči, da bi se cesta popravila. Kljub temu, da so ga na Občini podprli, do izboljšanja stanja ni prišlo. Leta 1974 so na njegovo pobudo krajanje Bukovca komisiji za pritožbe Skupščine SRS v Ljubljano poslali pismo s podpisi več kot 100 krajanov Bukovca. Šele to je bilo dovolj, da se je pešpot uredila oziroma izboljšala.

Porotnik na sodišču

Več let je bil moj oče tudi porotnik na sodišču (sodnik porotnik) v Slovenski Bistrici. Tam je videl, do česa lahko privedejo medsosedski spori zaradi zemlje, zato si je zelo prizadeval, da bi imel meje s sosedi čimbolj urejene.

Planinec

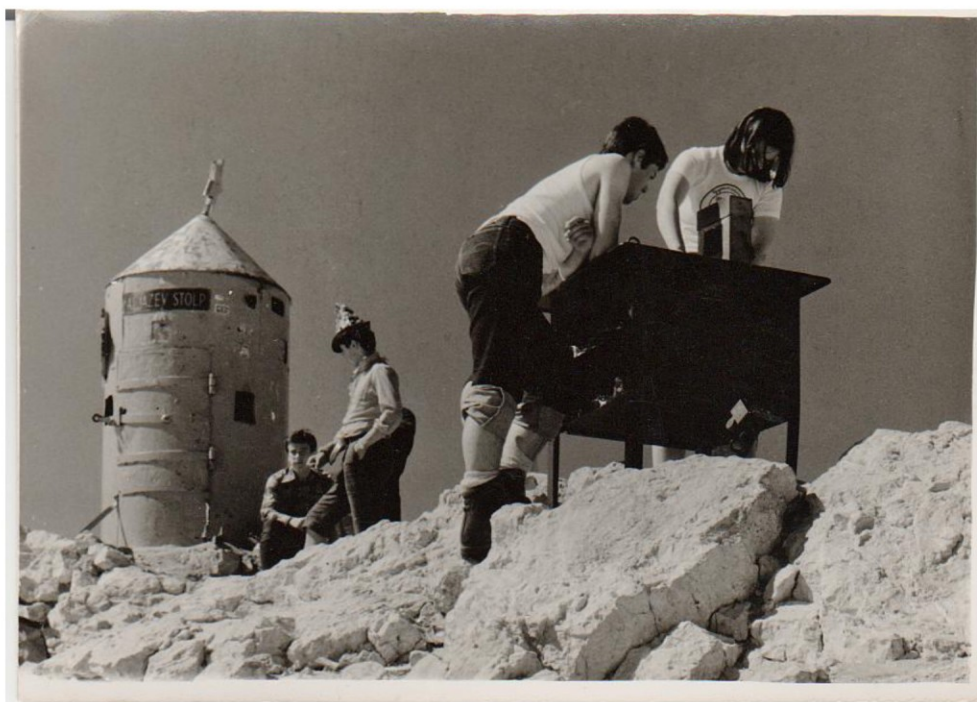
V planine je hodil že pred drugo svetovno vojno (smučanje pod Triglavom, pohodi po Pohorju). Takrat je bil vključen v mladinski odsek mariborske podružnice Slovenskega planinskega društva (SPD). Po vojni se je leta 1950 vključil v Planinsko društvo v Slovenski Bistrici. Z bistriškimi planinci sicer ni hodil na izlete oziroma pohode. V planinskem društvu je bil predvsem, ker je bilo takrat prenočevanje v planinskih kočah veliko cenejše, če si bil član kakšnega planinskega društva. Enkrat na leto se je poleti namesto na dopust raje odpravil za tri dni v gore. Prej je po večerih kakšen mesec študiral planinske vodnike in karte ter tako izbral turo. V gore se je odpravil ponavadi v petek zjutraj z avtobusom do Ljubljane, nato pa z drugim avtobusom na Gorenjsko. V petek je opravil še nekaj ur hoje do prve planinske kočice. V soboto je naredil glavni vzpon na kakšno bolj visoko goro. V nedeljo dopoldan je naredil še kakšen manjši vzpon, nato pa se odpravil domov. Ko sva bila s sestro v srednji šoli, sva nekajkrat šla tudi midva zraven, enkrat tudi na Triglav po Bambergovi poti, ki velja za najtežjo pot na Triglav. Vsako leto je izbral drugo smer oziroma turo. Z družino je med poletjem šel še na kakšen enodnevni izlet po Pohorju ali pa na Boč.

Planinska izkaznica iz leta 1939

Prvi odhod v gore po drugi svetovni vojni leta 1950

Jaz in sestra Jana na vrhu Triglava leta 1978, fotografiral je oče

Čebelar

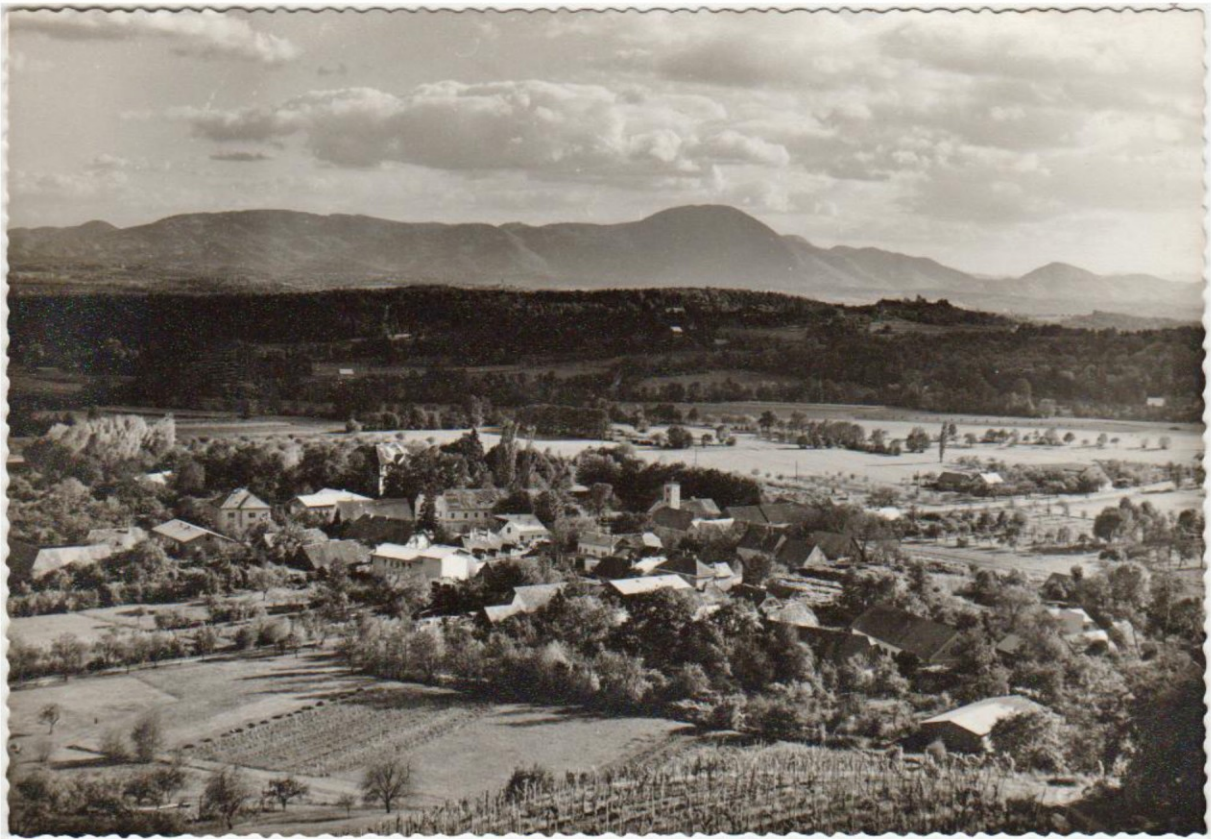
Moj oče je bil nekaj časa tudi čebelar. Vključen je bil v Čebelarsko društvo v Slovenski Bistrici. Imel je majhen čebelnjak s tremi panji čebel. Več let je skrbel za čebele, jih hranil, zdravil, točil med, pobiral (ogrebal) roje z dreves, dokler mu niso eno leto zaradi bolezni vse čebele pomrle.

Fotograf

Fotografirati je začel že pred drugo svetovno vojno (smučanje pod Triglavom, pilotska šola v Ljubljani). Bolj resno se je s fotografijo ukvarjal konec 60-ih in v 70-ih letih. Takrat je na kredit nabavil profesionalni fotoaparati Mamiya. Mami o tej investiciji ni upal povedati, ker je vedel, da bi bil ogenj v strehi, če bi izvedela, koliko je fotoaparati stal. Na podstrešju si je v majhni sobici brez oken naredil foto temnico, kjer je razvijal filme in izdeloval fotografije. Nabavil je povečevalnik, kupil si je nekaj knjig o fotografiji, tudi nemških. V trgovini Foto salon v Mariboru je kupoval opremo in kemikalije in si doma sam po receptih iz knjig pripravljaval razvijalce in fiksirje za razvijanje filmov in črno-belih fotografij. Naredil si je tudi precej natančno tehtnico za odmerjanje kemikalij. Nekaj časa je imel naročeno tudi nemško revijo o fotografiji. Na izletih je rad fotografiral skupine ljudi, družino je fotografiral ob vseh pomembnejših dogodkih. Pogosto je fotografiral Polskavo, največkrat kar od naše hiše. Posebno veselje mu je bilo fotografirati naravo. Na planinskih izletih je fotografiral gore, doma je šel ponavadi na fotografiranje v nedeljo zgodaj zjutraj, da je ujel sončni vzhod. Rad je fotografiral v gozdu, v sveže zapadlem snegu, stare hiše oziroma viničarije ... Slike je nato sam razvijal in izdeloval v različnih formatih. Sam je izdelal tudi nekaj albumov, v katere je vstavljal svoje najboljše fotografije. Doma si je izdelal tudi luči oziroma reflektorje za fotografiranje portretov. Za fotografijo je navdušil tudi mene. Ko je nabavil nov fotoaparati, je starega dal meni. Jaz sem začel fotografirati že na začetku osnovne šole, v srednji šoli pa sem sam v temnici izdeloval svoje fotografije. Za barvne fotografije je govoril, da so kič. V resnici so bile takrat barve na barvnih fotografijah bolj "socialistične", z izjemo diafilmov. Ko sem si jaz v začetku 80-ih nabavil SLR fotoaparati, je govoril, da pri tako majhnem formatu filma ne more biti prave ostrine. On je namreč fotografiral na film velikosti 6 x 6 cm. Ko se mu je fotoaparati v začetku 80-ih pokvaril tako, da se ga ni dalo popraviti, se je prenehal ukvarjati s fotografijo.

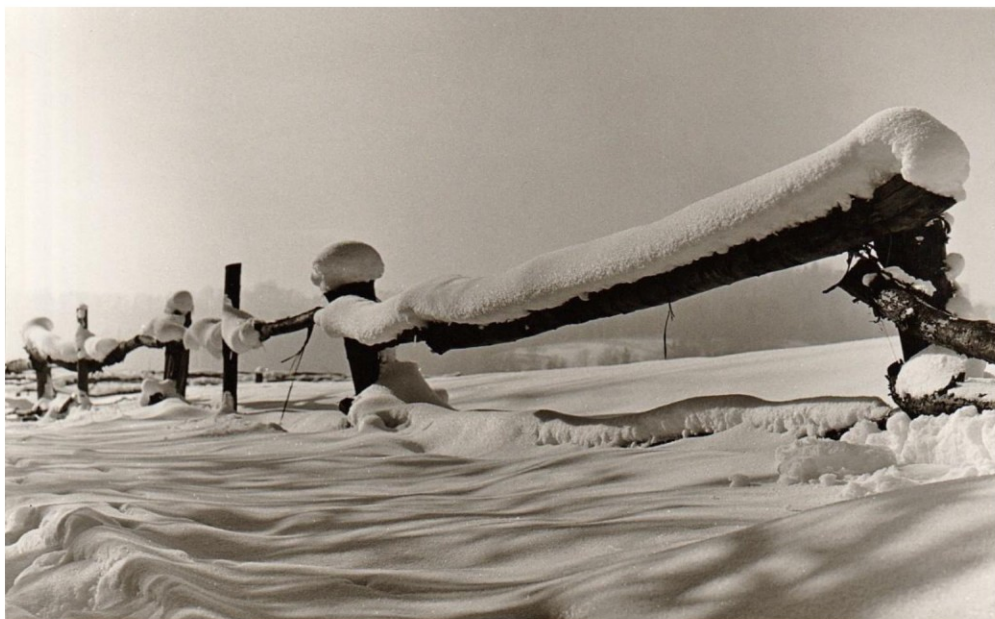
Stara viničarija

Pogled na Zgornjo Polskavo od naše hiše okrog leta 1970

Portret naše družine

Zimski motiv z Bukovca

Gorski motiv

Praznovanje 70-letnice pisatelja Antona Ingoliča

Leta 1977 je kot predsednik KUD-a vodil pripravo in izvedbo odmevne prireditve Mala literarna opravila ob 70-letnici rojstva pisatelja Antona Ingoliča na domačiji Korenovih v Kočnem pri Polskavi. Praznovanja se je udeležilo šest slovenskih pisateljev ter okrog 140 domačinov, osrednji gost pa je bil seveda Anton Ingolič. Tam je zgodovinar Jože Koropec predstavil zgodovino Ingoličevega roda, moj oče pa je govoril o delu in življenju v KS Zgornja Polskava. Od pisateljev so se praznovanja udeležili Anton Ingolič, Nada Gaborovič, Tone Partljič, France Forstnerič, Jurij Novak. O praznovanju je pisalo v časniku Delo, Ingolič se je v pismu osebno zahvalil mojemu očetu oziroma KUD-u.

„Literarna opravila“ pod Grombergom

Srečanji s pisateljem Antonom Ingoličem

Nekoliko zagonetno so zapisali krajevni kulturno prosvetni delavci iz Spodnje Polskave na vabilo, naj se zberemo na avtobusni postaji na Sp. Polskavi, odkoder se bomo odpeljali naprej pod kmečki krov na Kočno. Tam nas čakajo nekatera »literarna opravila«. Zakaj takšna skrivnostnost, smo nekateri doumeli šele pozneje: nekotiko so hoteli najbrž presenetiti nas, vabljeni literate, malo pa mogoče tudi jubilarita. Ingolič je zagotovo slutil, kaj se pripravlja. Kmečki krov na Kočnem, 500 metrov nad Polskavo na južnih pobočjih Pohorja pač ni mogel biti drugača kot Korenova domačija na Kočnem št. 21.

To je kmetija, odkoder je izšel Ingoličev rod, ki se je pozneje naselil na Spodnji Polskavi, kjer se je pisatelj rodil 5. januarja leta 1907. Da so Polskavčani in kulturna skupnost v Slovenski Bistrici izbrali za prizorišče literarnega večera prav Korenovo domačijo na Kočnem, in to na dan 26. marca 1977, tudi ni moglo pomeniti kaj drugega kot to, da so prireditelji smiselno združili počastitev 70-letnice svojega uglednega rojaka Antona Ingoliča s praznovanjem krajevnega praznika Sp. Polskave — s 23. marcem. Na ta dan je leta 1945 tik pred osvoboditvijo omahnilo v Gaju pri Polskavi 30 talcev pod streli že umikajočega se okupatorja.

Razgreta vozila smo razpostavili okrog vzorne Korenove kmetije, globoko smo vdihovali ostrí pohorski zrak, ogledali smo si snažne in sodobno opremljene hleve in lepo živino, nato pa so nas posedli v veliko prednjo hišo. Zadišalo je po domači slivovki, potem so nas gostoljubne kočenske ženske za trenutek prepustile dostojanstvenemu miru kmečke izbe. Pomenkovali smo se strpno in tiho, tu, daleč od »ponorelega sveta«, ki smo ga pustili v dolini. Tako se je začel eden najlepših literarnih večerov, ki smo jih kdaj doživeli, čeprav smo z Ingoličem vred prerajžali že lep kos naše male domovine po nastopih za bralne značke.

Lepa »čarovnica« Eva Ingolič

»Literarna opravila«, ki so jih napovedali prireditelji, so se potem začela precej živahno in sladokusno. Ajdovih žgancev v lončeni skledi, obilno zabeljenih z ocvirki, smo se lahko lotili z domačim kislim mlekom (ki se »trese, kakor jetra«, pravi štajerska kmečka prisposoba), z zabeljenim kislim zeljem ali pa s sladkim planinskim mlekom. Zejo smo gasili z jabolčnikom, izabelo in belim vinom. Mesene dobrote so prinesli na velikih pločnjah, suho gnjat, pohorske domače klobase, zaseka, pa še gibanice. »Vse,

kar je nocoj na mizi,« so rekli gostitelji, »je doma pridelano — razen radske slatine in turške kave, seveda.« Medtem so se v izbo nagneli Pohorci, kmetje, drvarji, delavci, mladina in polskavsko učiteljstvo in vsem so se oči svetile od pričakovanja. Tudi nam so se od preproste sreče ob tem nepričakanem in neposrednem srečanju z občinstvom, s kakršnim si že dolgo nismo bili tako blizu. Predsednik kulturnoumetniškega društva »Gaj« s Polskave Franček Padežnik je vsem zanimivo predstavil polskavsko krajevno skupnost. Govoril je o njenih 1.600 prebivalcih, ki hodijo delat v Maribor in v Slovensko Bistrico ali pa kmetujejo po pohorskih bregačah in dolinskih njivah ob Polskavi. Pripovedoval je o cestah, vodovodu, samoprispevkih in složnosti, s katero urejajo svoj kraj. O davnini pa je spregovoril rojak, zgodovinar s pedagoške akademije v Mariboru dr. Jože Koropec, ki nas je v okretnem in večem popotovanju skozi čas popeljal iz te najvišje ležeče polskavske kmetije še malo više na ruševine gradu Gromberg (nekoč brččas Grünberg—Zeleni breg). V kramljajoči zgodovinarjevi domoznanski pripovedi smo lahko slišali o rimskih napisih na kámnih gromberških obokov, zvedeli smo za izvor imena bližnjega velikega železniškega križišča Pragersko — po husitskem priseljencu na Gromberg Kristofu Pragerju, ki je svojo bližnjo pristavo imenoval »mala Praga«, ljudje pa so iz tega naredili Pragersko —... in tako smo se slednjič v tej nevsiljivi in spretno vodeni »režiji« približali vrhuncu naših »literarnih opravil«. Leta 1622 se namreč na Pristavi (Marofu) tu zgoraj pod Grombergom pojavijo Ingoliči in z njimi zgodba o lepi »čarovnici« Evi Ingolički. Njeni čari so menda zacoprali predvsem moške. Zato je sicer niso sežgali namesto nje so skurili neko staro čarovnico, Ingoličko pa vtaknili v samostan.

Gromberg, ki ga niso porušili Turki, čeprav so ga oblegali, ampak polskavski, pohorski in framski kmečki puntarji, pa zgodbe o čarovnicah in večstoletno izročilo kmetije na Kočnem — vse to je moralo razvneti pisateljevo domišljijo. Zgodovinar Koropec je prozaista Ingoliča opozoril na gradivo in to je »povzročilo« Ingoličovo trilogijo, ki jo zdaj piše. Prva knjiga »Pradedje« je že izšla, druga »Gorele so grmade« je v tisku, tretjo, ki bo sklenila Ingoličovo epopejo od puntov in čarovnic do današnjih dni, pa avtor še piše. Ingolič rojakom v hiši svojih prednikov ni ničesar bral in tudi drugi udeleženci smo se s poslušalci večinoma pogovarjali, zakaj izkazalo se je, da je pogovor o nastanku literarnih del in pisateljskem ustvarjanju poslušalce živo zanimal in je tako gotovo dosegel hvalevreden namen: v ljudeh je zbudil zanimanje za knjigo, za branje. Pohorski kmet Frešer, Ingolič je pojasnil, da to družinsko ime očitno izhaja iz besede Fröscher—žabar (gostiteljstvo žab je tod izpričano), je imel

v klenem pohorskem narečju govor, v katerem je zbranim literatom položil na srce, naj vendar pogosteje prihajajo tudi na podeželje, kjer si ljudje srečanja z njimi želijo in jim bodo hvaležni poslušalci pa tudi sobesedniki, saj imajo pisateljem povedati kaj o svojem življenju.

In spet nam šumijo pohorski lesi v noči na Kočnem. V veži zajojo fantje in harmonikar raztegne »frajtonarico«. Zbijajo šale na račun zgodovinskih štorij dr. Koropec. Ingolič pravi, da jih pripovedovalec pove vedno drugače, in doda, da če jih ugledni zgodovinar lahko tako »baja«, sme pisatelj še veliko bolj spustiti z vajeti domišljije.

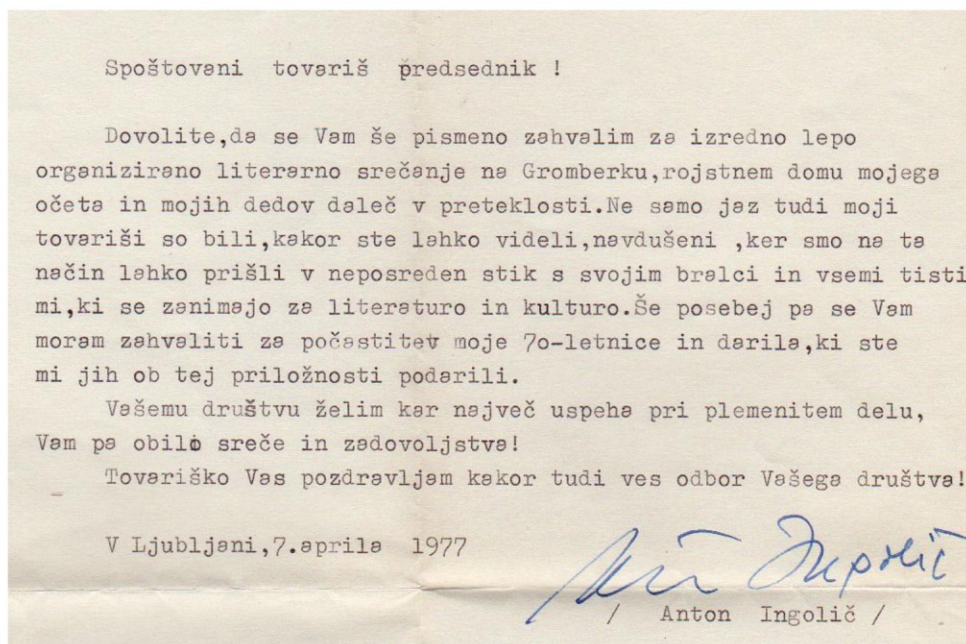
Hišni gospodar Franc Koren, Ingoliča imenuje »dragi boter«, mora izročiti slavljencu darila. Ganljiva so. Železničarji s Pragerskega pošiljajo nekdanjemu potniku (danes se vozi z avtom) odslužene železniške svetilke. Korenova domačija izroča »botru« slamnjačo, polno kmečkih dobrot. Med darili je tudi izvotljena korenika, ki naj bi bila prisposoba za naslov drugega dela Ingoličeve trilogije, toda... darovalci še niso vedeli, da je avtor prvotni naslov »Korenine« že dokončno »prečaral« v »Gorele so grmade«. Vendar mu koreniko vseeno izročijo, češ, bo vsaj vedel, kje in odkod so njegove korenine.

France Forstnerič

sobotna priloga

DELO ● 7. maja 1977 ● stran 21

oža štajerska domovina — Pohorje, Dravska dolina pa Dravsko in Ptujsko polje, zato je Ingoličovo pričevanje o nastanku teh del na obeh počastitvah njegovega življenjskega jubileja v domačih krajih toliko bolj dragoceno in pomembno. »Lukarja« so kolektivni socialni roman iz prve polovice tridesetih let pred vojno. Ingoličeva žena je učiteljvala tedaj na Polensaku v Slovenskih goricah. Tod je Ingolič napisal, tedaj je bil brezposeln srednješolski profesor, svojo prvo zgodbo »Hišna številka 52« in jo 1932 objavil v Ljubljanskem Zvonu. Na Polensak se je Ingolič vozil skozi Dornavo, osrednjo lukarkso vas in prizorišče njegovega romana. Kmalu zatem je bila na dornavsko šolo premeščena njegova žena, tako da je Lukarja bila nekaj časa celo Ingoličovo domovanje. Leta 1933 je dobil službo na ptujski gimnaziji. To so razlogi, zakaj si je Ingolič izbral lukarko za prizorišče svojega prvega zrelega dela. Kot ključne doživljajske izvore in pobude za »Lukarje« je avtor navedel: očetova vrnitev iz ruskega ujetništva v prvi svetovni vojni in pripovedi o oktobrski revoluciji, ko so delili grofovsko zemljo kmetom; socialno prebujeni ne-

Zahvalno pismo Antona Ingoliča

Problemi s polskavsko mladino

Proti koncu 70-ih let so se začeli pojavljati problemi, ko je mladina pričela s prirejanjem plesov oziroma veselic v dvorani kulturnega doma. Mladina si je predstavljala, da jim mora biti dvorana vedno na razpolago in seveda zastoj. Pri tem pa se je večkrat zgodilo, da so po kakšni veselici morali kudovci sami čistiti dvorano. Najbolj je očeta motilo to, da so se z mladino nekaj dogovorili, nato pa se mladina tega ni držala. Boleli so ga očitki, predvsem mlajših, da je dvorana od vseh, on si pa prilašča kulturni dom in ne pusti mladini, da bi imela ples in disko v KUD-u. Moj oče je menil, da je kulturni dom namenjen kulturnim prireditvam, ne pa komercialnim.

Ocenjevanje igralcev

Ponavadi je v igrah, ki jih je pripravil KUD, tudi igral. Vedno je mislil, da je dober igralec. Oče med igro ni slišal šepetalk. Če je med igranjem slučajno pozabil besedilo, si je nadaljevanje preprosto izmislil. Govoril je, da je improvizacija lastnost dobrega igralca. Vendar pa ob tem njegovi soigralci niso vedeli, kako nadaljevati. Nekoč na koncu 70-ih let so imeli v okviru srečanj amaterskih gledaliških skupin javno ocenjevanje ene njihove igre. Običajno si je komisija ogledala igro, nato pa ocenila igro, takrat pa so ocenjevali vsakega igralca posebej. Ne vem sicer, kako so ocenili njega, ampak po tem ocenjevanju ni več hotel delovati v KUD-u. Godčeva je bila edina, ki ga je znala pregovoriti, da se je še vrnil v KUD.

Odstop s funkcije predsednika KUD-a

Zaradi vsega skupaj - problemov s polskavsko mladino, očitkov o starokopitnosti, raznih pritiskov, podtikanj in razočaranja - je okrog leta 1980 na občnem zboru KUD-a odstopil kot predsednik KUD-a in tudi prenehal z delovanjem v KUD-u. Pozneje niti na igre oziroma prireditve v kulturnem domu ni več hodil.

Odhod v pokoj

Ko je leta 1982 dopolnil 60 let, se je na lastno željo upokojil. Let, ko je delal pri Rakuši, mu niso priznali kot delovno dobo, ker tam ni bil prijavljen. Pa tudi let v nemški vojski mu niso priznali kot delovno dobo. Zato mu je ob upokojitvi manjkalo nekaj let do polne delovne dobe in je zaradi tega imel nekoliko manjšo pokojnino. Tik pred odhodom v pokoj si je uredil tudi status kmeta. V pokoju se je ukvarjal predvsem s kmetijstvom. Skrbel je za vinograd in sadovnjak. Urejal je okolico hiše, kosil travo, popravljajl cesto, ki so jo vsako leto uničevali nalivi. Po Polskavi je bil znan, da je imel vsako leto lepe in polne breskve. Nekoč je povabil Ivana Pučnika, ki je bil velik sadjar, na ogled svojega sadovnjaka. Pučnik mu je po ogledu rekel: "Veš, jaz se ne morem posvetiti vsakemu drevesu posebej." Čez zimo se je ukvarjal z rezbarstvom oziroma z umetniškim oblikovanjem lesa. Nabavil si je rezbarske nože, nato pa v les vrezoval različne ornamente. Skupaj z ženo sta hodila na izlete s polskavskimi upokojenci. Kljub temu, da ni več deloval v KUD-u, pa mu je ljubezen do kulture ostala.

Recitiranje pri društvu upokojencev

Denacionalizacija

Po osamosvojitvi Slovenije, v začetku 90-ih, ko je bila aktualna denacionalizacija, je moj oče govoril, da on ne bo vložil denacionalizacijskega zahtevka, ker dodatne zemlje ne potrebuje, in da je njemu bolj pomembno, da se je zaradi ureditve teras do nas speljala cesta, po kateri se lahko pride z avtomobilom do hiše. Govoril je, da moramo pozabiti na krivice, ki so se zgodile pred leti, ker se bodo z denacionalizacijo zgodile nove krivice. Zaradi denacionalizacije je prišel navzkriž z Ivanom Pučnikom s Črešnjevca, z enim od glavnih zagovornikov denacionalizacije v Sloveniji.

Osebnostne lastnosti

Moj oče je vsako stvar dobro premislil, preden je kaj rekel ali naredil. Govoril je bolj malo, toda tisto, kar je povedal, je bilo precej tehtno. Če je nekomu nekaj obljubil, je to moral storiti, tudi če se je medtem izkazalo, da ni več nobene potrebe po tem. Običajno je ob tem dejal: "Če sem mu pa obljubil." Vsakomur je povedal, kaj si o njem v resnici misli, zato se je marsikomu tudi zameril. Stvari, ki se jih je lotil, je delal počasi in premišljeno. Pri tem je mislil, da zaradi tega dela stvari najboljše, kar je mogoče. Če se je slučajno izkazalo, da kdo drug kakšne stvari dela boljše od njega, mu te niso bile več zanimive in se jih je začel izogibati. Če je pri delu doma potreboval pomoč, je to rekel samo enkrat. Pri tem je pričakoval, da se bomo takoj odzvali. Če mu nismo takoj prišli pomagat, je bil užaljen in se je dela ponavadi lotil kar sam.

Ljudi je ocenjeval po tem, kaj je kdo naredil, ne pa po tem, kaj in kako je govoril. Bolelo ga je dejstvo, da so po več kot štiridesetih letih po vojni nekateri na krajevni skupnosti še vedno obravnavali tiste, ki so bili v nemški vojski, kot drugorazredne državljane. Zato niti ne preseneča njegov negativen odnos do polskavskih borcev in komunistov.

Razno

Zaradi delovanja na različnih področjih je v 60-ih in 70-ih letih dvajsetega stoletja osebno poznal skoraj vse bistriške politike, direktorje, sodnike in kulturnike. Leta 1993 je prejel zlato jubilejno Linhartovo priznanje za več kot 30 let delovanja na področju amaterskega gledališča. Mislim, da je za kulturno dejavnost dobil še kakšno priznanje, vendar tega ne vem zagotovo. Leta 1997 so mu po dolgoletnem prizadevanju priznali status žrtve vojnega nasilja – prisilnega mobiliziranca v nemško vojsko, čas v nemški vojski pa se mu je štel v delovno dobo. Umril je 29. maja leta 2001 v 79. letu starosti.

Zaključek

Poskušal sem čim bolj objektivno opisati življenjsko pot mojega očeta. Kako je od zavednega državljana, člana Sokola in prostovoljca za borbo proti Nemcem postal nemški vojak, kar ga je zaznamovalo praktično za vse življenje. Prepričan sem, da je zaradi tega doživel kakšne krivice, o katerih pa doma ni govoril.

Opisal sem, kako ni imel sreče na svoji poklicni poti – od tega, da po osnovni šoli ni mogel iti v gimnazijo in nato na študij, da ni mogel postati avtomehanic, niti zaradi pričetka vojne pilot, do tega, da ni mogel narediti mojstrskega izpita.

Prikazal sem njegovo igralsko pot - od igranja v osnovni šoli, preko igranja pri Sokolu tik pred vojno do iger v novem KUD-u po vojni. Da je bil najzaslužnejši, da imamo danes na Polskavi kulturni dom, kljub temu, da so jim mnogi napovedovali neuspeh. Da je kot dolgoletni predsednik KUD-a izbiral igre, iskal režiserje, igral glavne in stranske vloge, se dogovarjal za gostovanja, prirejal praznovanja in organiziral izlete KUD-a ... Da je bil glavni recitator na komemoracijah v Gaju. In na koncu, kako je zaradi razočaranja opustil delovanje v KUD-u in ostalih organizacijah na Polskavi. Popolnoma opisati vsega, kar je naredil za polskavski KUD in Polskavo, se niti ne da, ker marsičesa niti ne vem.

Poskušal sem prikazati, da je deloval na mnogih področjih, ne samo pri KUD-u. Posebej sem poudaril njegovo delovanje na fotografskem in planinskem področju, ker te stvari pač najbolj poznam. Ob vsem tem sem poskušal nekoliko opisati tudi ostale dogodke v tistem času.